

ROMANO

CARTA PAULOBA ƁAÐA DJABARÃ

ROMANEBEMA ITEA

Poa 56are Pauloba nañ cartada djabarã Roma purudebema itea ɓasia. Roma purudaa wãé ɓada bẽrã cartara ɓasia idjidebemada cawadamãrẽa. Jerusaleñnaa wãi naëna Corinto purudeba dia-buesica ɓla (Hecho 20:1-3).

Roma purude djabarã judiorãda, judiorãé sida baraasia. Judiorãba Ācõrẽba Moisea diada leyra ẽpẽ panabadjidaa bariblrljudiorãéba ẽpẽnaca basia. Mañ bẽrã Pauloba nañ cricha dromada Romano 1:16-17de ɓasia: “Mãra peracaa bedea bia Jesucritodebemada jaradai carea, mañ bedea ïjâbldara Ācõrẽba idji ɬblaðeba jüma ẽdrl edabari bẽrã; judiorãda, judiorãé sida. Mañ bedea biadeba Ācõrẽba cawabi ɓla sãwã ẽberãrãra jipa unubarida. Jesucritoda ïjäsira mäwã unubaria.”

Pauloba naärã ɓasia judiorãba, judiorãé bida cadjurua obada carea Ācõrẽba cawa oida (1:18deba aba 3:20daa). Mañare ɓasia Ācõrẽba idji biadeba Jesucrito ïjâbldarã jipa unu ɓldebemada (3:21neba aba 5:21naa). Mañare ɓasia Ācõrẽba Jesucrito ïjã beara idji Jauredeba ara idji itea bia ɓlbarida (6:1neba aba 8:39daa). Mañare ɓasia zocãrã judiorãba Jesucritora ïjânaẽ panlmïna ewari aba ïjânida (9:1neba aba 11:36daa). Mañare ɓasia sãwã dadjirãra jipa nñbadida panlda (12:1neba aba 15:13daa). Jirñare ɓasia España

druadaa wāi naēna djabarā Romanebemada aclde wā quīrīā bāda (15:14-28). Pauloba jīrūare bādara 16:1-27de bāa.

Nañ cartade Pauloba naārā bāda

¹ Māra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba māra edasia Jesucritoba diabuedada bāmārēā idjabā bāsia bedea bia Ācōrēnebemada jaradiade wāmārēā.

² Mañ bedea biara Ācōrēba naēnaeda diai jarias. Idjideba bedeabadarāba mañra Idji Bedeade bāsiāaa.

³⁻⁴ Mañ bedea biara idji Warradēbemaa. Idji Warra dadjurā Boro Jesucritora nañ djarade Israeldebema boro Davideba zedaa. Baribārl idji beu bādada īrēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē Warra bāla bāda.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba māra bāsia idjia diabuedada bāmārēā. Idji biadeba māwā bāsia jūma druzabemaba Jesucritoda ījānamārēā, idji bedeada ījā odamārēā, idjaba idjida bia jaradamārēā.

⁶ Bārā siāa Ācōrēba trāsia Jesucrito itea bēadamārēā.

⁷ Mā nañ cartara bāblārla jūma Romanebema djabarā itea. Ācōrēba bārāra quīrīā bāa idjabā trāsia idji ēberārāda bēadamārēā. Mā quīrīā bāa dadjurā Zeza Ācōrēba dadjurā Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida idjabā necai bāi siāa dia pananida.

Paulo Romanaa wā quīrīā bāda

8 Naãrã mãa jaraya: Jesucritodeba mãa jãma bãrã carea ãcõrẽa bia bãada abaria bãrãba Jesucrito ijã panlnebemada druazabemaba bedea panl bẽrã.

9 ãcõrẽba quirrã bãra jãma mã soðeba o bãa bedea bia idji Warradebemada jaradia bã bẽrã. Idjia cawa bãa mãa iwidibãrãza bãrã carea iwidibarida.

10 Mãa iwidibaria idjia quirrã bãbãrla mãra idu bãrã acade wãbimãrãã.

11 Wãrãda mãa bãrãra unu quirrã bãa ãcõrẽ Jau-redeba carebai carea. Mãwã bãrãra zarea beadia.

12 Mãa quirrã bãa dadjirãba abarica Crito ijã panlneba dji careba pananida zarea panani carea.

13 Djabarã, mãa quirrã bãa bãrãba cawadida wãrãda þarima zocãrã bãrãmaa wãida crõcha babarida. Baribãrla wadibida poya wãé bãa. Bãrãmaa wã quirrã bãa mãa jaradia bãðeba jãmabemarãba Jesucritoda ijãnamãrãã dewara druadebemarãba ijãpedada quirrãca.

14-15 Mãa bedea bia Jesucritodebemada jãmarãã jaradiaida bãa. Ne cawa beaa, ne adua quedeara, carta cawa beaa, carta adua beaa bida jaradiaida bãa.* Mañ carea bãrã Romanebemarãã bida jaradiade wã quirrã bãa.

16 Mãra peracaa bedea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, mañ bedea ijãbãdara ãcõrẽba idji abãadeba jãma êdrã edabari bẽrã; judiorãda, ju-

* **1:14-15** *Ne cawa bea, ne adua quedeara.* Griego bedeade bã bãa “griegerãa idjabã ãibemarãa.”

diorāé sida.[†]

¹⁷ Mañ bedea biadeba Ācōrēba cawabi b̄la sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda ījāsira māwā unubaria. Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la:
Ācōrē quīrāpita jipa b̄lra idji ījā b̄ldeba zocai baya.[‡]

Ēberārā Ācōrē quīrāpita bedeade panʌnebema

¹⁸ Ācōrēba bajāneba cawabi b̄la cadjurua o ɓeara, jipaē ɓea sida idji quīrūbideba jūma cawa oida. Ădjia cadjurua o panʌneba wārā bedeara idu cawabidacaa.

¹⁹ Ācōrēnebema poya cawaida b̄lra ādjirāba bio cawa panʌ, idjia cawabi b̄l bērā.

²⁰ Nañ ījūā odadeba ātaa Ācōrē ununacadebemada ēberārāba ebuda unubadaa. Idjia oda acʌ panʌneba cawa panʌ idjira Ācōrēda idjabāa ewariza ne jūma poya o b̄lā. Mañ carea cadjurua o ɓeaba poya jaradaā Ācōrē adua panʌ bērā bedeade panʌeda.

²¹ Ādjirāba Ācōrēra cawa panasidamīna idjía bia bedeadaē basía idjabā bia b̄lāda adaē basía. Ātebʌrla crīcha neē ɓea quīrāca crīcha panesidaa. Māwā ādji crīchara biē ɓepeda pāimane panesidaa.

²² Ādjirāba crīcha cawa ɓeada asidamīna crīcha neē ɓeasia.

²³ Ācōrē beuca bia quiruda igarasidaa. Mañbe dadji beuida b̄l zaca b̄lāda odapeda mañgáa bia bedea panesidaa. Ībana za quīrāca, animarā jīrū quīmārē ɓea za quīrāca, idjabāa jāne wābada

---

[†] **1:16** *Judiorāda, judiorāé sida.* Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Naārā judiorāda, mañare judiorāé sida.” [‡] **1:17** Habacuc 2:4.

animarā za quīrāca odapeda mañgáa bia bedea panesidaa.

24 Mañ carea Ācōrēba iduaribisia ãdji soba cadjirua o quīrīā bñda odamārēä. Mañ bērā ãdjirāba mñā perada o panesidaa.

25 Wārā Ācōrēda igaradapeda sewadrñ ëpë panesidaa. Ācōrēba ne jūmada odamñna idji cãyābara idjia odadrñ ëpë panesidaa idjabā bia bedea panesidaa. Baribñrñ dadjirāba ababe Ācōrēabñrñ ewariza bia bedeadida panña. Bia bñla mñwā baida.§

26 Ñadjirāba sewada ëpëpedada bērā Ācōrēba iduaribisia mñā perada odamārēä. Wērāra umaquīrā ume baida bñda idu bñdapeda aþarica wērā ume panesidaa.

27 Ara mañ quīrāca umaquīrāra wērā ume baida bñda idu bñdapeda aþarica umaquīrāda dji awuadapeda mñā perada o panesidaa. Mañ cadjirua o panñ carea Ācōrēba ãdjirāra cawa oya idjia cawa oida bñl quīrāca.

28 Ñadjirāba Ācōrēra igarapedada bērā idjia iduaribisia crñcha cadjiruada ëpënapeda mñā oië beada o pananamārēä.

29 Ne jūma cadjiruada obadaa. Mñā peraida bñda obadaa, ne jūma awuabadaa, djärära bië obadaa, djäräba eroþñ carea bië crñchabadaa, mñā beabadaa, caicayabadaa, djärä cûrûgabadaa, djärä bië jarabadaa, idjabā nñbñra obadaa.

30 Djärä ëcarraare bië bedeabadaa, Ācōrēra quírñmabadaa, idjabā djärä quírâpita bië

---

§ **1:25** *Bia bñla mñwā baida.* Griego bedeade bñl bñla: “Amén.”

bedeabadaa. Ődjirāra dji biara beada abadaa idjabā dji dromaana abadaa. Djärā biě odi carea jlrabadaa. Adji djibari bedeara ĩjānacaa.

³¹ Cawarla zarea beaa. Ődjia bedea bapedadara odacaa. Quirīā neē beaa, adji biě odara quirādoadacaa idjabā djärāra quirā djuburiadacaa.*

³² Ődjirāba bio cawa panla Ācōrēba māwā o bearā bio cawa oida.[†] Baribarla ara māwā o nīnaa idjabā dewararāba abari quirāca adjirua obadade bia crīchabadaa.

2

Ācōrēba cawa oidebema

¹ Mañba ni abalba crīchaiě bla Ācōrē quirāpita bedeade blađda. Dji jipaara o blađda a blađ biđa māwā crīchaiě bla. Djärāba adjirua o blađda jarabarlde ara idjida jara bla, idjia biđa abari quirāca obari bērā.

² Dadjirāba cawa panla jūma adjirua o bearā Ācōrēba jipa cawa obarida.

³ Mañ bērā djärāba adjirua o blađda abalba jarabarl, baribarla abarica o blađbarl, idjia crīchaiě bla Ācōrēba cawa oēda.

⁴ Māwā crīcha bla igara bla Ācōrēba quirā djuburia blađebemada, jūma droa blađebemada, idjabā adjirua oda isabe cawa ocađebemada. Idjia adua bla Ācōrēba māwā bio quirā djuburia blađda adjiruada igarapeda idjimaa zemārēä.

---

* ^{1:31} *Adji biě odara quirādoadacaa.* Griego bedeade ebuda blađda.

† ^{1:32} *Ācōrēba māwā o bearā bio cawa oida.* Griego bedeade nāwā blađ bla: “Ācōrēba jara blađcārīa māwā o bearā beudida panla.”

5 Baribʌrla cʌwʌrla zarea bʌ bẽrã idjia cadjiruada igaracaa Ăcõrẽmaa ze amaaba. Mał carea Ăcõrẽba cawa oi ewaride idji quĩrûbidéba wetara cawa oya. Mał ewaride Ăcõrẽba unubiya sãwã jũmarãda jipa cawa oida.

6 Idjia jũmarãa diaya ãdjia opeðada quĩrãca.

7 Lcʌrlba biada o panla Ăcõrẽba ãdjida bia unumãrãä, bia jaramãrãä, idjabã ewariza idji ume zocai bãmãrãä. Mał ēberãrãra Ăcõrẽba wãrãda bʌya ewariza idji ume zocai pananamãrãä.

8 Baribʌrla l̄cʌrlba cr̄cha biě bʌdeba djärã cãyãbara biara beadi carea j̄rlabadaa. Mał bẽrã wãrã bedeara ījã quĩrãnacaa idjabã cadjiruada obadaa. Mał ēberãrãra Ăcõrẽba idji quĩrûbidéba bio cawa oya.

9 Idjia cawa obrlde jãma cadjurua o bearã bia mïga beadia idjabã sopua beadia. Judiorãda, judiorãé siða mãwã beadia.*

10 Baribʌrla jãma bia o bearã Ăcõrẽba bia unuya, bia jaraya, idjabã necai bʌya. Judiorãda, judiorãé siða mãwã oya.

11 Ăcõrẽba ēberãrãra jãmaena abari quĩrãca jipa cawa oya.

12 Ăcõrẽba Moisea diada ley adua beaba cadjiruara obada bẽrã mał leyra adua panlmïna Ăcõrẽba cawa oya. Idjabã mał ley cawa beaba cadjiruara obada bẽrã Ăcõrẽba ara mał leydeba cawa oya.

13 Ley ūrã panlneba ēberãrãra Ăcõrẽ quĩrãpita jipa bea a,  tebʌrla ījã o panlneba Ăcõrẽ quĩrãpita

* **2:9** *Judiorãda, judiorãé siða.* Griego bedeade nãwã bá b a: “Na r a judiorãda, ma are judiorãé siða.”

jipa þeaa.

¹⁴ Judiorãéba mañ leyra adua panłmīna ãdji cr̄ichaðeba mañ leyba jara b̄la quírãca eðauðe obadaa. Māwā unubibadaa biada, cadjirua sida cawa panłda.

¹⁵ Ara ãdjia o panłneba unubi panla mañ leyba jara b̄lra sodeba cawa panłda. Ðđji cr̄ichaðe cawa panla biada wa cadjiruada o panłda, bedeade panłda wa bedeade panłeda.

¹⁶ Jūmarãba ãdji sode mērã eropanłra Ācõrẽba cawa oi ewaride Jesucritoðeba cawa oya. Māwāya bedeaa bia mña jaradia b̄lba jara b̄la quírãca.

Ācõrẽba Moisea diada leydeba judiorãra jipa beadaëa

¹⁷ Bärä judioräba dji biaräana abadaa. Ācõrẽba biara cawa panłana abadaa. Cr̄icha panla ēdrłdida Ācõrẽba Moisea diada leyra cawa panla bérä.

¹⁸ Mañ leyra eropanł bérä cawa panla Ācõrẽba cárëda quírñä b̄lda idjabä cárëda jipa b̄lda.

¹⁹ Bäräba cr̄icha panla Ācõrẽ adua þearää poya bia jaradia pananida dauþerrea þea jipa edebäda quírãca, pääimane þea ñnaanaa edebäda quírãca.

²⁰ Ācõrẽba Moisea diada leyra eropanł bérä cr̄icha panla jüma necawaada eropanłda idjabä wärä bedeaa sida cawa panłda. Mañ bérä cr̄icha panla cr̄icha neë þearää, wadi bio adua þearää bida poya jaradia pananida.

²¹ Bäräba dewararää jaradia panłbłr, ¿cárë cárëä ara băduþa jaradiadaë? Bäräba jaradiabadaa ne drłacara b̄lda. Baribłr bärära ne drłabadaa.

22 Bārāba jaradiabadaa daunemacara bāda. Baribārla bārāra daunemabadaa. Bārāba quīrīānacaa jāwaba oda ācōrēa bia bedeadida. Baribārla jāwaba oda ācōrē dedebema nebiada drābabadaa.

23 Ācōrēba Moisea diada leyra bārāba bio cawa panlana abadaa. Baribārla mañ leyba jara bāl ījānaē panl bērā, bārā carea dewararāba Ācōrēnebemada biē bedeabadaa.

24 Mañ carea Ācōrē Bedeade nāwā bāl bāla: “Judiorāéba Ācōrēra biē jarabadaa bārāba biē obada carea.”[†]

25 Ācōrēba Moisea diada leyda bārāba ījā osidara, bārā cacua wēāgodada bia bāla Ācōrē ēberārā bērā. Baribārla mañ leyra ījā odaēbārla, bārāra Ācōrē quīrāpita cacua wēāgoē bēa quīrāca panla.[‡]

26 Mañne judioēba mañ leyra ījā o bālbārla, cacua wēāgoē bālmīna Ācōrē quīrāpita cacua wēāgo bāl quīrāca bāla.

27 Bārā judiorāra cacua wēāgobadaa unubidi carea Ācōrē ēberārāda. Idjabā Ācōrēba Moisea diada leyda cawa panla. Baribārla mañ leyra ījā odaē panla. Mañ bērā cacua wēāgoē bālba mañ leyda ījā oibārla, cawabiya bārāra judiorāmīna bedeade panla.

28 Judio arara ababe nañ djaradeba māwā bālēa. Idjabā cacua wēāgoda arara nañ djaradebemaēa.[§]

29 Ātebārla sode jipa bālra Ācōrēmaarā judio araa. Sode jipa bāldara Ācōrēmaarā cacua wēāgoda araa.

[†] **2:24** Isaía 52:5; Ezequiel 36:20-23.   [‡] **2:25** Cacua wēāgoē bēa.

Mañba jara bāla: “Ācōrē ēberārāéa.”   [§] **2:28** Judio araa idjabā cacua wēāgoda araa. Mañba jara bāla: “Ācōrē ēberārāa.”

Ācōrē Jaureba māwā jipa bʌbaria.* Ācōrēba Moisea diada ley ẽpē bʌdeba jipa baěa. Sode jipa bʌra ēberärāba bia jaradacamīna Ācōrēba bia jarabaria.

3

¹ Māa māwā jara bʌ bērā bārāba crīcha panʌsicada judiora Ācōrē quīrāpita mācuaě bʌda. Crīcha panʌsicada cacua wēāgo bʌ siđa mācuaě bʌda.

² Māwāéa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naärā māa jaraya māwā panʌda Ācōrēba idji bedeara ādjirāa diada bērā.

³ Māwāmīna Ȭcʌrla ādjirānebemaba idji bedeara ījānaě basía. ¿Małgʌ carea Ācōrēba oi jaradara oěca?

⁴ Māwāéa. Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. Ēberärāra jūmaena sewaidā beamīna Ācōrēra bedea abā bʌla. Idji Bedeade nāwā bʌ bʌla:

Bʌ bedeabʌrlađe jūmarāba cawadia bʌla jara bʌra
jipa bʌda;
abālba bʌ biě jarabʌrlađe bʌla cawabiya bʌra jipa
bʌda.*

⁵ Māra bedeaya ēberärā bedeabada quīrāca. Ȭcʌrlba jarabadaa cadjurua o panʌne Ācōrēra jipa bʌda ebuđa unubibadada. Małne Ācōrēba cawa oibʌrla, idjira jipa bʌlēana abadaa. ¿Dji māwā jara panā cārēda jaradi? ¿Jaradica Ācōrēra jipa bʌlēda cadjurua o Ȭbeara cawa oi bērā?

⁶ ¡Wārāda māwāéa! Ācōrēda jipa bʌlēbara, ¿sāwā nał ējūānebemarāra jipa cawa ocasi?

---

* **2:29** Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27. * **3:4** Salmo 51:4.

⁷ Λcλrλba jarabadaa sewa o panλneba Ācōrēra sewa ocada ebuđa unubibadada. Crīchabadaa ādjia sewa o panλ carea ēberārāba Ācōrēa auduara bia bedeadida. Mał bērā ādjimaarā Ācōrēba cawa oiě bλa.

⁸ Māwāra ḥdadjirāba auduara cadjiruada ođida panλca ēberārāba Ācōrēa auduara bia bedeadamārēä? Λcλrλba āđji crīcha cadjiruadeba jarabadaa daiba māwā jaradia panλda. Māwā jara bearā Ācōrēba wārāda biě bλida bλa.

Ēberā jipa bλra neěa

⁹ Mał bērā ḥcārēda jaradi? ḥJarađica daijudiorāda dewararā cāyābara biara bēada? ¡Māwāéa! Mλa nał cartade cawabisia judiorāba, judiorāé bida cadjiruara obadada.

¹⁰ Małgāđebemada Ācōrē Bedeade nāwā bλ bλa: Ēberā jipa bλra ni aба bida neěa.

¹¹ Ni aбаλba adua bλa cārēda jipa bλda. Ni aбаλba Ācōrēra jλrlcaa.

¹² Jūmarāba Ācōrēra igarasidaa. Jūmarāda Ācōrē quīrāpita biě panesidaa.

Ni aбаλba biada ocaa. Bia o bλra ni aба bida neěa.[†]
¹³ Ādjia cadjirua bedeabadarā beuda uria ewa nūmλ quīrāca bλa. Āđji iteba sewada obadaa.[‡]

Ādjia jara panλneba djārāra biě obadaa damaba cabλrλ quīrāca.[§]

¹⁴ Djārā quīrāma panλneba āđji iteba biě jarabadaa.*

[†] 3:12 Salmo 14:1-3.   [‡] 3:13 Salmo 5:9.   § 3:13 Salmo 140:3.

* 3:14 Salmo 10:7.

15 Baridua carea mīā beabadaa.

16 Ādji wābādaza djārā bia pananada ārīnapeda bia mīgabibadaa.

17 Djārā ume necai ɓeadira adua panla.†

18 Ni maārī bida Ācōrēra wayadacaa.‡

19 Mañ bedea Ācōrē leyde ɓlra dji ley ēpē ɓearāa jara ɓla. Māwā ni abałba poya jaradaēa cadjirua neē ɓlda. Mañ leydeba cawa panla jūma nañ ējūānebemarāra Ācōrē quīrāpita bedeade panla.

20 Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley ījā o ɓldeba ni abałda Ācōrē quīrāpita jipa ɓaēa. Mañ leyba cawabi ɓla dadjia cadjiruada obadada.

Ācōrēba Jesucritodeba ēberārā jipa unubaria

21 Bariblra idira Ācōrēba cawabisia mañ ley odaēne sāwā ēberārāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada leyde idjabā Ācōrēneba bedeabadarāba ɓapedada cartade bida mañnebemada ɓl ɓla.

22 Abla Jesucritoda ījāsira Ācōrēba idjira jipa unubarria. Jesu ījābādara idjia jūma māwā jipa unubarria. Ni abałda quīrā awaraunucaa.

23 Wārāda jūmarāba cadjiruada obadaa. Mañ bērā Ācōrē biya quirudebemada ãi beaa.

24 Bariblra Ācōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba ēberāra jipa unubarria. Māwā unubarria Jesucritoba idji beudadeba cadjiruadebemada ēdrā ɓlāda ɓērā.

25 Ācōrēba Jesucritora ɓlsia cadjirua carea beumārēā. Dadjirā carea idji oara erozoasia. Mañ ījābādade Ācōrēba dadji cadjiruara quīrādoabaria.

---

† **3:17** Isaía 59:7-8. ‡ **3:18** Salmo 36:1.

Jesucrito dadjurā cadjurua carea beudaba cawabi b̄la Ācōrēba jipa cawa obarida. Crito zei naēna cadjurua opeđadara Ācōrēba jūma droa b̄ldeba cawa oē basia.

26 Bariblrl idira Jesucritodeba Ācōrēba cadjurara jūma jipa cawa obaria. Mał bērā Ācōrēba Jesu ījābldara jūma jipa unubarria. Māwā ebuda b̄la Ācōrēra ne jūmane jipa b̄lda.

27 Mał bērā ¿cārēā ara dadjiđebemada bia bedeadi? Poya bia bedeadaēa. ¿Sāwāērā? Poya bia bedeadaēa, Ācōrēba Moisea diada ley ījā o panlneba idji quīrāpita jipa panlē bērā, ātebllrl Jesu ījā panlneba dadjurāra idji quīrāpita jipa panla.

28 Dadjurāba jaradia panla Jesuda ījā panl bērā Ācōrēba dadjurāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada ley ījā o panlneba dadjurāra idji quīrāpita jipa b̄eadacaa.

29-30 ¿Ācōrēra ababe judiorā Ācōrēca? ¿Idjira judiorā Ācōrēēca? Wārāda Ācōrēra ababllrl b̄l bērā idjaba judiorā Ācōrēa. Idjia jūma Jesu ījābldara jipa unubarria. Cacula wēāgo b̄eaba, cacuela wēāgoē b̄ea bida Jesuda ījāsidara jipa unubarria.

31 Jesuda ījā panl bērā ¿Ācōrēba Moisea diada leyra igara panlca? Māwāēa, ātebllrl mał leyba jara b̄lra obadaa.

4

Abrahañba Ācōrē ījāna

1 ¿Cārēda jaradi drōā naēnabema Abrahañnebemada? ¿Sāwā Ācōrēba jipa unusi?

2 Abrahañba ne bia o bñdeba Ñcõrẽ quñrãpita jipa bñdabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Baribñrl wärä arada ni cárë sida oë basía Ñcõrẽ quñrãpita bia bedeai carea.

3 Ñcõrẽ Bedeade nñwã jara bñla: “Abrahañba Ñcõrẽra ïjäisia. Mañ carea Ñcõrẽba idjira jipa unusia.”*

4 Añañba trajuda oibñrl, idjia edabñrlara bari edaëa, ãtebñrl idji trajubari dji boroba diaya.

5 Baribñrl Ñcõrẽ quñrãpita jipa bai carea ne oë bñba Ñcõrẽda ïjäibñrl, Ñcõrẽba mañ ëberära jipa unuya. Cadjirua o bñeba Ñcõrẽda ïjäsidara Ñcõrẽba jipa unubaria.

6 Ara mañ quñrãca Daviba jarasia: Ñcõrẽ quñrãpita jipa bai carea ne oë bñra Ñcõrẽba jipa unusira bio bia baya.

7 Nñwã jarasia:
Ëberära Ñcõrẽ ley ïjä odaë pananada idjaba cadjirua opedadada Ñcõrẽba quñrãdoasira bio bia panania.

8 Ëberära cadjirua oda carea Ñcõrẽba bedeade bñëana aibñrl, mañ ëberära bio bia baya.†

9 Mañba ¿ababe cacua wëägo bñadra bio bia pananica? ¿Cacua wëägoë bñea sida bio bia pananaëca? Daiba jarasidaa Abrahañba Ñcõrẽra ïjäna bñrã Ñcõrẽba idjira jipa unusida.

10 Baribñrl ¿Ñcõrẽba idjira sñlbe jipa unusi? ¿Jipa unusica idji cacua wëägodacarea wa wëägoi naëna? Wäräda idji cacua wëägoi naëna Ñcõrẽba idjira jipa unusia.

---

* **4:3** Genesi 15:6. † **4:8** Salmo 32:1-2.

11 Abrahañba Ācōrēra ïjāna bērā, cacua wēägoë bādamīna Ācōrēba idjira jipa unusia. Mañ cawabi carea Abrahañba jīrūare idji cacuara wēägosia.[‡] Cacula wēägoë ɓeaba Ācōrēda ïjāniblrl, Abrahañra adjirā zezaa, abari quīrāca ïjā panlneba Ācōrēba jipa unu bl bērā.

12 Idjaba Abrahañba idji cacua wēägoi naëna ïjā bāda quīrāca cacua wēägo ɓeaba ïjāniblrl Abrahañra adjirā zezaa.

13 Ācōrēba Abrahañla, idjideba zedi berärāa bida nañ jūära diayađa asia. Bariblrl māwā jara  basía Abrahañba idji leyda ïjā ođa bērā. teblrl māwā jarasia Abrahañra jipa ununa bērā. Māwā jipa unusia Abrahañba idjida ïjāna bērā.

14 Ācōrēba Moisea diada ley ïjā o ɓeaba Ācōrēba diai jaradara edablđabara, dadji quīrīäbe Critora ïjā panacasidaa idjaba Ācōrēba diai jaradara edada  bacasia.

15 Mañ leydeba Ācōrēba cawa oya. Wār da leyda ne  badabara, dadjir ra mañ ley igarablđa carea bedeade panana  bacasia.

16 Ācōrēba diai jaradara dadjir ba edadia idjida ïjā panl bērā. Ācōrēba idji biadeba mañra bari dia bl. Mañ bērā j ma Abrahañ berär ba mañra w r da edadia. Ācōrēba Moisea diada leydeba panlba Ācōrēda ïjā panlblr  mañra edadia. Bariblrl ababe adjiblrl edada a, teblrl judior   bida Abrahañ quīrāca Ācōrēda ïjāniblrl edadia. Māwā Abrahañra j ma dadjir , dji Ācōr  ïj  ɓea zezaa.

[‡] **4:11** Genesi capítulo 17.

17 Ācōrē Bedeade nāwā bá b̄la: “M̄a b̄lra b̄lsia zocārā puru b̄ea zezada b̄amārēā.” Š Wārāda Ācōrē quīrāpita Abrahañba jūma dadjirā, dji Ācōrē ījā b̄ea zezaa. Ācōrēba beupedadara īrēbabibaria idjabā ne neēnebemada obaria. Ara mañ Ācōrēda Abrahañba ījā b̄asia.

18 Ācōrēba nāwā jarasia: “B̄ldeba yōb̄lدارāda zocārā duanania.”* Abrahañba poya warra unuēda cawa b̄lm̄na ījāsia Ācōrēba warra unubida idjia jarađa quīrāca. Māwā ījā b̄ldeba zocārā puru b̄ea zezada b̄esia Ācōrēba jarada quīrāca.

19 Warra unui carea jūmawāyā drōāda b̄lm̄na Abrahañba mañḡra wadibida bio ījā b̄asia. Idjira berara cien poa b̄asia. Idji quima Sara sida warra tocada cawa b̄lm̄na Abrahañba wadibida bio ījā b̄asia.

20 Idjia ni mañrī biđa crīchaě basia Ācōrēba diai jaradara diaěda. Āteb̄lra sođeba wārāda bio ījā b̄asia idjabā Ācōrēa bia bedeabadjia.

21 Idjia cawa b̄asia Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma poya oida.

22 Abrahañba māwā ījāna bērā Ācōrēba jipa unusia.†

23 Ācōrē Bedeade māwā bá b̄la. Barib̄lra mañ bedeara ababe idjidebemada bedeaa b̄lēa.

24 Āteb̄lra dadjirānebema sida bedeaa b̄la, dadjirāba ījā panlneba Ācōrēba jipa unu b̄l bērā. Ācōrēba dadji Boro Jesura beu b̄adada īrēbabisia. Ara mañ Ācōrēda dadjirāba ījā panla.

---

§ **4:17** Genesi 17:5. * **4:18** Genesi 15:5. † **4:22** Genesi 15:6.

25 Idjia Jesura b̄asia dadjurā cadjurua carea beumārēā. Mañbe beu bādada īrēbabisia dadjurā idji quīrāpita jipa b̄ai carea.

5

Jesudeba dadjurā Ācōrē ume necai duanla

1 Jesucritoda ījā panla bērā Ācōrēba dadjurā idji unu b̄la. Mañ bērā dadjurā Boro Jesucritodeba Ācōrē ume necai duanla.

2 Mañ awara Jesucrito ījā panla bērā Ācōrēba idji biadeba dadjurā ewariza carebabaria. Idjabā b̄asrida panla cawa panla bērā Ācōrē biya quirudebemada edadida.

3 Mañ awara dadjurā bia mīga panne b̄asrida panabadaa cawa panla bērā mañgʌdeba biara droa cawadida.

4 Mañ droa panneba cawa panla Ācōrēba dadjurā bia unu b̄la. Mañgʌdeba cawa panla Ācōrē bia quirudebemada edadida.

5 Mañra sewaēa, ātebʌrla wārāda edadida. Māwā cawa panla Ācōrēba idji Jaureda dadjurā diada bērā. Idji Jauredeba dadjurā sode cawabi b̄la dadjurāra wārāda bio quīrīā b̄la.

6 Dadjurā cadjuruadebemada poya ēdrʌdaē panasiadade Ācōrēba b̄la ewaride Critora dadjurā dji cadjuruarā carea beusia.

7 Zarea b̄la ēberā jipa b̄a carea abalba ara idjida idu beabida. Āibērā ēberā bia carea abalba ara idjida idu beabisicada.

8 Baribʌrla Ācōrēba dadjurāra bio quīrīā b̄la unubisia wadi cadjuruađe panne Critora dadjurā carea beuda bērā.

9 Crito oa erozooadadeba Ācōrēba dadjirāra jipa unu b̄la. Mañ bērā Critodeba dadjirāra Ācōrēba cawa oidebemada wārāda ēdrādia.

10 Dadjirā wađibida Ācōrē ume dji quīrūda beaside idji Warra beudadeba dadjirāra idji ume bia b̄lsia. Māwā dadjirāra wārāda ēdrādia Critora zocai b̄l bērā.

11 Mañ awara dadjirā Boro Jesucritodeba Ācōrē ume bia panə bērā idjideba Ācōrē ume b̄lsrida panla.

Adañ idjaba Crito

12 Ēberā abaldeba cadjiruara nañ ējūâne zelia. Idjabā mañ cadjiruadeba dadji beudira zelia. Jūmarāba cadjiruada obada bērā beubadaa.

13 Ācōrēba Moisea idji ley diai nañna ēberārāba nañ ējūâne cadjiruara obadjidaa. Baribl̄ra mañ ley neñ bāda bērā jaraca basia ēberāba cadjirua o panə carea bedeade panla.

14 Māwāmīna Adañ ewarideba abā Moise ewaridaa ēberārāda beusidaa cadjiruara obadjida bērā. Baribl̄ra Adañba cadjirua oda quīrāca odañ basia. Adañba igarasia Ācōrēba idjia ebuda jaradara baribl̄ra ādjirāba māwā odañ basia.

Adañneba jūmarāda biñ panena quīrāca dji zeida bādadeba jūmarāda poya bia panesidaa.*

15-16 Wārāda ēberā abalba cadjirua oda carea jūmarāda beusidaa. Baribl̄ra ēberā abaldeba Ācōrēba idji biadeba zocai bāida bari diasia jūmarāda zocai bēadamārēa.† Jesucritoba idji

* **5:14** Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Adañra dji zeida bāda quīrāca basia.” † **5:15-16** Jūmarā. Griego bedeade b̄l b̄la “zocārā.”

biadeba dadjirā itea odara Adañba cadjurua odañeba zeda cāyābara bəlara bəla. Mañ bērā Ācōrēba bari dia bəlra Adañba cadjurua odañeba zeda quīrāca bəlēa. Mañ awara Adañba cadjurua ababe oda carea Ācōrēba cawa opeda jūmarāda bedeade panlana asia. Baribərlə ēberārāba cadjiruada zocārā opedadamīna Ācōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba ādjirāra jipa unubaria.

17 Wārāda ēberā abəlba cadjurua odañeba jūmarāda beubadaa. Baribərlə dewara ēberāda bəla, Jesucritoda. Idjidēba Ācōrēba ni cārē sida obiēne ēberārāra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ācōrēba māwā ero bəlra Jesucritoñeba ewariza idji ume zocai panania.

18 Wārāda ēberā abəlba cadjurua oda carea Ācōrēba cawa opeda jūmarāda bedeade panlana asia. Idjabə ēberā abəlba jipa oda carea Ācōrēba jūmarāda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamārēā.

19 Wārāda ēberā abəlba Ācōrēba jaradara ījā odañ bērā zocārā ēberāra dji cadjiruarāda panesidaa. Idjabə ēberā abəlba jūma ījā oda bērā zocārā ēberāra Ācōrēba jipa unuya.

20 Ācōrēba Moisea idji leyra diasia ēberārāba cawañdamārēā cadjiruara zocārā obadada. Baribərlə ēberārāba cadjiruara biara osidade Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiasia.

21 Wārāda ēberārāba cadjiruada obada bērā beubadaa. Baribərlə Ācōrēba idji biadeba ēberārāra jipa unubaria dadjirā Boro Jesucritoñeba ewariza idji ume zocai pananamārēā.

6*Cadjiruadebema ēdrʌpedada*

¹ ¿Mañnebemada sāwā crīcha panλ? ¿Dadjirāra wađibida adjiruade nībadica Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiamārēā?

² ¡Wārāda māwā odiē panλa! Dadjirāra adjiruadebemada beusidaa. Mañ bērā ¿sāwā adjiruade nībadī?

³⁻⁴ Bārāba cawa panλa borocuesidāde unubisidāda Crito ume ābaa panλda. Māwā unubisidāa idji ume beusidāda idjabā jousidāda. Mañbe dadjirā Zeza Ācōrēba idji ḥbāa waibāa ḥbādeba Crito ḥrēbabida quīrāca dadjirā sida ḥrēbabisia zocai bai djiwidide nībadamārēā.

⁵ Dadjirāra Crito ume beusida bērā idji ḥrēbađa quīrāca zocai bai djiwidide nībadia.

⁶ Dadjirāba cawa panλa dadji crīcha drōđāra beusida Crito ume crude cachida quīrāca. Māwābārla dadjirā crīcha drōđāba nañ cacuaba adjirua o quīrābālida waa poya obiēa. Dadjirāra waa adjirua nezocarāéa.

⁷ Wārāda abālida Crito ume ābaa beusibārla, adjiruadebemada ēdrʌsia.*

⁸ Dadjirāra Crito ume ābaa beupedāda bērā ijā panλa idji ume zocai pananida.

⁹ Dadjirāba cawa panλa Critora beu bādada ḥrēbađa bērā waa beuđda. Beuba idjira waa poyaěa.

---

* **6:7** *Cadjiruadebemada ēdrʌsia.* Griego bedeade mañba idjabā jara bāla: “Cadjirua o bāđebemada Ācōrēba jipa bāsia.”

¹⁰ Crito þarima aba beudaba jūma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuēa ãteþarʌ Ācōrē itea zocai þʌa.

¹¹ Ara mañ quírāca cawađida panla bârāra cad-
jiruadebemada beusidada idjabâ dadjirâ Boro Je-
sudeba Ācôrê itea zocai panla.

12 Mañ bērā cadjiruara idu bārā boro babirānadua. Māwā bārā cacua beuida bālba cadjirua o quīrīā bālda odaēa.

¹³ Bārā cacuua idu cadjiruara obirānadua. Ātebārla ara bādjida Ācōrēa diadādua. Bārāra cadjiruade beu pananada Ācōrē itea zocai panesidaa. Mañ bērā bārā cacuada Ācōrēa diadādua jipa odi carea.

¹⁴ Ācōrēba idji biadeba bārāra ēdrə bʌda bērā idjaba Ācōrēba Moisea diada leydeba panlē bērā, cadjiruara bārā boroda baiē bʌla.

Jipa odidebema

¹⁵ ¿Mañnebemada sāwā crīcha panꝝ? Ācōrēba idji biadeba dadjirāra ēdrꝝ edada bērā idjaba dadjirāra Moisea diada leydeba panꝝ bērā ¿cadjiruada odida panꝝca? ¡Māwāéa!

¹⁶ Bārāba cawa panla ara bādjida djārā nezocada
beadi carea diadibarla, dji boroba jarabarara jūma
ījā odida panla. Ara mañ quirāca bārāba cad-
jiruara bārā boroda bādibarla, cadjiruara odapeda
beudia. Baribarla Ācōrēda bārā boroda bādibarla,
idji bedea ījā obadade jipa nībadia.

17 Naēna bārāra cadjirua nezocarā basía.
Baribʌrʌ jūma Ācōrēnebema jaradiapedadara

sodeba ījā o pan^λ bērā mλa Ācōrēa bia bλada abaria.

¹⁸ Bārāra cadjiruadebemada ēdrādapeda Ācōrē nezocarāda panesidaa jipa odi carea.

¹⁹ Mλa māwā nezocadrebemada bedea bλa naλ crīchada jaradiai carea. Ara bādjideba cawadida zarea bλ bērā māwā jaradia bλa. Wārāda naēna bārāba ara bādjida bλsidaa cadjirua nezocada beadi carea. Māwā bārāba mīā peraidebemada, jūma cadjirua sida ewariza wetara o panabadjidaa. Barib^λrā idira Ācōrē nezocarā bērā ara bādjida bλdadua jipa odi carea. Māwāb^λrā Ācōrē itea bia beadia.

²⁰ Bārāra cadjirua nezocarā baside jipa odida crīchadaca basía.

²¹ Barib^λrā cadjirua o pan^λneba ¿cārē biada edasida? ¿Māwā o panana carea idira quīrā pera pan^λeca? Cadjirua o pan^λ carea ēberārāra beudia.

²² Idira bārāra cadjiruadebemada ēdrāpedada bērā Ācōrē nezocada panesidaa. Māwā bārāra Ācōrē itea bia panesidaa. Maλ bērā idji ume ewariza zocai panania.

²³ Wārāda cadjirua o pan^λ carea ēberārāra beudia. Barib^λrā dadjirā Boro Jesucritodeba Ācōrēba ewariza zocai baida bari dia bλa.

7

Mīā amacara pan^λ leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarā, Ācōrēba Moisea diađa leyra cawa pan^λ bērā maλ leydeba mλa bārāa bedeaya. Bārāba cawa pan^λa ababe zocai pan^λneb^λrā dadjirāra maλ leydeba pan^λda.

2-3 Nañ quīrāca b̄la. Mañ leyba jara b̄la wērā quima bara b̄lra idji quima zocai b̄lde idji ume b̄aida b̄lida. Idji quima wadi zocai b̄lde mañ wērāba dewara umaquīrāda edaiblrl, leyba jara b̄la wērāra daunemasida. Bariblrl idji quimada beusira wērāra idji quima ume b̄aida b̄l leydebemada ēdrasia. Mañne idjia dewara umaquīrāda edaiblrl, daunemañ b̄la.

4 Djabarā, ara mañ quīrāca Crito beudadeba bārāra Ācōrēba Moisea diada leydebemada beusidaa. Māwā dewaradeba poya panania. Idira bārāra Crito dji īrēbadadea. Idjidéba panl bērā Ācōrē itea poya bia ođia.

5 Dadjurāra nañ djaraba o quīrīā b̄ldeba nībasidade Ācōrēba Moisea diada leyba jara b̄l carea wetara cadjiruada o quīrīāsidaa. Mañne cadjirua o panl carea beudida panasidaa.*

6 Bariblrl Ācōrēba Moisea diada leydeba pananada dadjurāra ēdrasidaa. Mañ leydebemada beusida bērā idira Ācōrēra idji Jauredeba ēpēnia. Waa crīchadaēa Moiseba b̄lida leydeba ēpēnida.

Cadjirua o quīrīā b̄ldebema

7 ¿Mañnebemada sāwā crīcha panl? ¿Ācōrēba Moisea diada leyra cadjiruaca? ¡Māwāéa! Mañ ley neē badabara m̄la adua bacasia cārēda cadjiruada. Mañ leyba djārānera awuarāduada adaēbara, m̄la djārāne awuaira cadjiruada adua bacasia.†

8 Bariblrl awuarāduada ada bērā cadjirua o quīrīā b̄ldeba m̄la ne jūmada wetara awuasia.

* **7:5 Beudida panasidaa.** Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Beudira zau panasidaa.” † **7:7 Exodus 20:17.**

Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quīrīāé bacasia.[‡]

9 Naēna mał ley adua bəside māra necai babadjia. Bariblrl cawaside māa cadjiruada o quīrīāsia. Małbe cadjirua carea beuida basia.

10 Mał ley ījā o bədeba māra Ācōrē ume ewariza zocai baida basia. Bariblrl oca bērā mał leyba cawabisia māra beuida bəda.

11 Mał leyba jara bə carea māa cadjiruada wetara o quīrīāsia. Małbe cadjiruaba māra cūrūgasia crīchamārēa mał leydeba jipa baida. Bariblrl ījā oca bērā beuida basia.

12 Wārāda mał leyra Ācōrēnea. Mał leyba jara bəra jūma bio bia bəla, jipa bəla, idjabə aride bəla.

13 Māwāra ¿ley bia bəba māra beubisica? ¡Māwāea! Ātebərl cadjirua o bə carea māra māwā beuida basia. Māa cadjirua o bə carea mał ley bia bəba jara bəla māra beuida bəda. Māwā ebuda bəla cadjiruara sāwābərl bəda. Māa cadjirua o bəra wārāda bio cadjirua bəla.

14 Dadjirāba cawa panla Ācōrēba Moisea diada leyra Ācōrē Jauredeba zesida. Bariblrl māra nał djarade bəla. Māra cadjiruaba nēdođa quīrāca bəla idji nezocada bəmārēa.

15 Māa adua bəla cārē cārēa jāwā obarida. Māa ne bia o quīrīā bəra ocaa, ātebərl māa cadjirua o quīrīāé bəda obaria.

16 Bariblrl māa cadjirua o bəra o quīrīāé bə carea leyra māa bia

---

[‡] **7:8** *Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quīrīāé bacasia.* Griego bedeade nāwā bəla: “Ley neēne cadjiruara beusia.”

unu b_λda.

¹⁷ Ma_λ b_εrā ara m_λdjia quīrīā b_λdeba cadjiruara o b_λēa, āteb_λrla cadjirua m_λ sode b_λba māwā obibaria.

¹⁸ M_λa cawa b_λa m_λ soderā biada neēda. Biara jaraib_λrla, m_λra na_λ djarade b_λ b_εrā ara m_λdjia quīrīā b_λdeba biada poya ocaa. M_λa biada o quīrīā b_λmīna poya ocaa.

¹⁹ Wārāda m_λa bia o quīrīā b_λra ocaa, āteb_λrla cadjirua o quīrīāē b_λda obaria.

²⁰ M_λa cadjirua o quīrīāē b_λda o b_λmīna, ara m_λdjia quīrīā b_λdeba māwā o b_λēa. Āteb_λrla cadjirua m_λ sode b_λba māwā obi b_λa.

²¹ Ma_λ b_εrā na_λda cawa b_λa: m_λa biada o quīrīā b_λmīna cadjirua m_λ sode b_λba cadjiruada obibaria.

²² Wārāda m_λa sodeba Ācōrē leyra bio bia unu b_λa.

²³ Māwāmīna dewara crīcha sida m_λ sode b_λa. Ma_λg_λba m_λ preso ero_λ quīrāca m_λā cadjiruada obibaria. M_λa bia o quīrīā b_λra ma_λ crīchaba idu obi quīrīācaa ne bia oi crīcha ume djō b_λ quīrāca.

²⁴ ¡M_λra mīā djuburi b_λa! ¿Caiba m_λra ēdr_λ b_λi na_λ cacua beuida b_λba cadjirua o quīrīā b_λdebemada?

²⁵ A_λabe Ācōrēb_λrla dadjirā Boro Jesucrito deba m_λra ēdr_λ b_λya. Ma_λ carea m_λa idjía bia b_λa de aya. Wārāda m_λ crīchade Ācōrē leyra ījā o quīrīā b_λa, barib_λrla na_λ djarade b_λ b_εrā cadjirua m_λ sode b_λba cadjiruada obibaria.

8

Ācōrē Jauredeba nībadidebema

1-2 Idira dadjirāra Jesucrito ume pan^λ bērā ni maārī bida bedeade pan^λea.* Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai bai djiwidida Jesucritodebēba diasia. Dadjirāra cadjiruadēbemada idjaba beudidēbemada ēdr^λ b^λsia.

3 Ācōrēba Moisea diađa leyba dadjirāra cadjiruadēbemada poya ēdr^λ b^λē basía. Nañ djaraba o quīrīā b^λdeba nīnaba mañ ley ījā odi cāyābara cadjiruada obadaa. Barib^λr^λ Ācōrēba idji Warrada diabuesia dadjirā dji cadjiruarā quīrāca bāmārēā. Mañne idji Warrara dadjirā cadjirua carea beusia. Māwā Ācōrēba idji Warradeba dadjirāra cadjiruadēbemada ēdr^λ b^λsia.

4 Idjia māwā osia dadjirāba poya jipa ođamārēā idji leyba jara b^λ quīrāca. Idira dadjirāra poya jipa nībadia nañ djaraba o quīrīā b^λdeba nīnaē bērā, āteb^λr^λ Ācōrē Jauredebēba nīna bērā.

5 Nañ djaraba o quīrīā b^λdeba nīnaba ababe nañ djaraba cadjirua o quīrīā b^λdr^λ crīchabadaa. Barib^λr^λ Ācōrē Jauredebēba nīnaba Ācōrē Jaureba quīrīā b^λdr^λ crīchabadaa.

6 Nañ djaraba o quīrīā b^λda abalba crīcha bai^λr^λ beuya. Barib^λr^λ Ācōrē Jaureba quīrīā b^λda crīcha bai^λr^λ necai baya idjaba ewariza Ācōrē ume zocai baya.

7 Abalba nañ djaraba o quīrīā b^λda crīcha bai^λr^λ, Ācōrē ume dji quīrūa. Ācōrē leyra ījā o quīrīāea, ni poya ījā oēa.

* **8:1-2** Griego bedeade ἀστρα cartade nañ sidā b^λ b^λa: “Ādjjirāra nañ cacuaba cadjirua o quīrīā b^λdeba nīnaē bērā, āteb^λr^λ Ācōrē Jauredebēba nīna bērā.”

⁸ Nañ djaraba o quíñā bñdeba nñnara Ācõrẽba bia unucaa.

⁹ Bariblrl Ācõrẽ Jaureda wäräda bärä sode bñblrl, idjideba nñnaa. Nañ djaraba o quíñā bñdeba nñnaëa. Wäräda Crito Jaure neë bñra Critodeëa.

¹⁰ Bariblrl Critoda bärä sode bñblrl, bärä jaurera zocai bña Ācõrẽba bärära jipa unu bñ bérä. Måwämïna bäräba cadjurua o panana carea nañ djarade beudia.

¹¹ Bariblrl idji Jaureda bärä sode bñ bérä, idjideba bärä cacua beuida bñra ñrëbabiya Jesu ñrëbabiëda quíñaca.

¹² Djabarä, dadjirära wäräda Ācõrẽ Jauredeba nñbadida panla. Nañ djaraba o quíñā bñdeba nñbadie panla.

¹³ Bäräda nañ djaraba o quíñā bñdeba nñbadiblrl beudia. Bariblrl nañ djaraba cadjurua o quíñā bñda Ācõrẽ Jauredeba igaradiblrl, ewariza Ācõrẽ ume zocai panania.

¹⁴ Jüma Ācõrẽ Jauredeba nñnara Ācõrẽ warraräa.

¹⁵ Bäräba Ācõrẽ Jaure edasidaëe nezocada bñë basía. Ätebllrl bñsia Ācõrẽ warraräda bñeadamärëä. Idjideba ne wayadacaa ätebllrl Ācõrëa “mñ Zeza” abadaa.

¹⁶ Dadjirä sode Ācõrẽ Jaureba cawabi bña wäräda Ācõrẽ warraräda.

¹⁷ Idji warrarä bérä Crito ume åbaa idjia eroþñdeebemada edaëia. Dadjiräda wäräda Crito bia mñgada quíñaca bia mñga pananiblrl, Ācõrẽba Crito ume åbaa bio bia bñya.

Bajäne bia pananinebema

18 Dadjirā nał ewaride bia mīga panłnebemada mła mācua crīchacaa, nocoarebema ewaride Ācōrēba dadjirāra bia ɓli bērā.

19 Ne jūma Ācōrēba ocuadaba quīrīñā ɓla idji warrarāra bia panebʌdada isabe unubida.

20-21 Naëna ne jūma Ācōrēba bia ocuadara biě blesia. Baribʌrla iduba māwā biě ɓeě basía, ãtebʌrla Ācōrēba biě ɓlsia. Māwāmīna ne jūma biě ɓedaba jłā ɓla Ācōrēba idji warrarāra bia ɓli quīrāca bia ɓlmärēä. Małbe waa berawaëa.

22 Dadjirāba cawa panla wērāba warra tobʌrlade pua carea isabe to quīrīñabarida. Ara mał quīrāca ne jūma Ācōrēba ocuadara puadeba ɓeaca ɓla. Mał carea isabe bia ɓe quīrīñā ɓla. Ācōrēba ocuadara biě ɓeda ewarideba abä ididaa māwā ɓla.

23 Mał awara Ācōrēba dadjirā cacuara bia ɓlmärēä jłā panłmisa dadjirā sidä puadeba panla. Idji warrarā edabʌrlade māwā oya. Idji Jaureda dadjirāna naärā diasia wārāda idji warrarāda cawadamärēä.

24 Ācōrēba dadjirāra ēdrʌ edada bērā małgʌra jłā panla. Dadjia jłā panłra wadibida neě panla. Eropanłbara ¿cārē cārēä jłā panacasidä? ¿Caiba idjia erobʌ edai carea jłā ɓai?

25 Baribʌrla dadjirāba jłā panłra wadibida neě panł bērā jūma droa panłneba cawa panla wārāda edadida.

26 Mał awara ara dadjiduba ɬblaě panł bērā Ācōrē Jaureba dadjirāra careba ɓla. Wārāda adua panla sāwā Ācōrēa aride iwidiidida. Baribʌrla Ācōrē Jaureba dadjia poya jaradaca bedeadeba dadjirā carea Ācōrēa iwidiibaria.

27 Mañne Ācōrē dadji so acʌbariba idji Jaureba iwidī bʌra cawa bʌla, idjia quīrīā bʌ quīrāca idjiderā carea iwidibari bērā.

Ācōrēba ne jūmaneba carebabaria

28 Ācōrēba crīcha bāda quīrāca idji quīrīā bēada trāsia. Dadjirāba cawa panla mañgʌrā itea Ācōrēba ne jūmaneba biada obarida.

29 Idjia naēnaeda cawa bāsia cairāda idjiderā baida. Ādjirāra bʌsia idji Warra Jesu quīrāca bēadamārēā. Māwā idji Warra Jesura djabarā zocārā panlnebemada dji nabemaa.

30 Ācōrēba idji Warra Jesu quīrāca bēadamārēā naēnaeda bʌdara idjimaa trācuasia. Idjia trācuadara jipa unusia. Idjia jipa ununarāa idji biya quirudebemada diaya.

31 ¿Mañgʌdebemada sāwā crīcha panʌ? Ācōrēra dadjirāare bʌ bērā ¿caiba dadjirāra poyai?

32 Wārāda Ācōrēba idji Warra arada wāgaē basía ātebʌrʌ jūma dadjirā carea idu beabisia. Mañ bērā ¿idjia dadjirāa ne jūma biada Crito ume ābaa diaēca?

33 ¿Caiba Ācōrēa idjia edaðarāda poya biē jarai? Ācōrēba dadjirāra jipa unubaria.

34 ¿Caiba dadjirāra bedeade panlana adi? Ni abālba māwā jaradaēa Jesucritora dadjirā carea beuda bērā. Idjira beu bādada īrēbasia. Idira Ācōrē jawa araare bʌla. Mama dadjirā carea Ācōrēa bedea djuburia bʌla.

35 ¿Caiba dadjirāra Crito quīrīānebemada poya ãyā bʌli? Ewari zarea zebʌrʌde, bia mīga panlne, ēberārāba dadjirā biē odi carea ēpē panlne,

jarraba zeb_lr_{de}, cacuade jāni carea neē pan_{ne}, minijīchia_{de} pan_{ne}, ēberārāba bea quīrīā pan_{ne} ni a_{ba}lba dadjirāra Crito quīrīānebemada poya ãyā b_{la}ea.

³⁶ Ācōrē Bedeade nāwā b_l b_{la}: Ewariza b_l carea daira bea quīrīā pan_{la}. Oveja beab_{la}da quīrāca beadida crīcha pan_{la}.[†]

³⁷ Barib_lr_l Critoba dadjirāra quīrīā b_{la}. Idjideba jūma mañg_lra dadjirāba poyabadaa.

³⁸⁻³⁹ Mañ carea m_la cawa b_{la} dadjirāda beudib_lr_l wa zocai pananib_lr_l, Ācōrē quīrīānebemada jīga pananaēda. Nañ ewaride, nubema ewaride bida jīga pananaēa. Idjab_a bajānebema nezocarāba, jairāba, dji droma beaba, nañ dedaa_{de} ñt_lara beaba, nañ dedaa_{de} jewedaara beaba, ni cārē Ācōrēba odadebema bida dadjirāra idji quīrīānebemada poya ãyā b_{la}daēa.[‡] Ara mañ quīrīāra dadjirā Boro Jesucrito_leba unubisia.

9

Ācōrēba israelerā edada

¹ M_lra Critode bērā wārā bedeada jaraya. Sewa oēa. Ācōrē Jaureba m_lsode nañ bedeara wārā arada cawabi b_{la}.

²⁻³ Nañda jaraya: m_l ēberārā judiorā carea ewariza bio sopua babaria. Ādjirāra Ācōrē ume biē pan_{ne}bemada poya bia b_libara, m_lda ãdjirā cacuabari Critodebemada jīga b_{ecasia}.

---

† 8:36 Salmo 44:22. ‡ 8:38-39 Jairā. Griego bedeade nāwā b_l b_{la}: “Dji dromarāba, jūma poya beaba.”

4 Ādjirāra Israeldebemaa. Ācōrēba ādjirāra naārā edasia idji warrarāda bēadamārēā.* Idji quīrāwārēā dorrodorroada ādjirāa unubisia.† Ādji drōā naēnabemarā ume bedea bāsia.‡ Idji ley sida Moisedeba ādjirāa diasia. Ādjirāa cawabisia idji deēe cārēda odida panāda idjabā jūma idjia diai jaradara ādjirā itea bāsia.

5 Ādji drōā naēnabemarāra dji dromarāda bēasia. Ādjirāneba Critora naāl djarade zesia. Idjidrā jūmarā Ācōrēa. Idjīabārl dadjirāba ewariza bia bedeadida panāa. Bia bāla māwā bāida.

6 Māla jaraē bāla Ācōrēba israelerā itea oyada adara oē bāda. Ātebārl māla jara bāla jūma Israeldebā yōpedadara Ācōrē quīrāpita israelerāēda.

7 Idjabā jūma Abrahālneba yōpedadara Ācōrē quīrāpita Abrahāl warrarā araēa. Ācōrēba Abrahāla nāwā jarasia: “Māla warrarā diai jaradara bā warra Isadeba zedia.”§

8 Maāl bedeaba dadjirāa cawabi bāla jūma Abrahālneba naāl djarade topedadara Ācōrē warrarāēda. Ācōrēba diai jaradā warrarādrā Abrahāl warrarā araa.

9 Ācōrēba Abrahāla diai jaradā bedeara naālgla: “Za zei poade ara naāl ewari quīrāca māra wayacusa zeya. Maāne Saraba warrada to erobayā.”*

10-12 Maāl awara Ācōrēba cawabisia idjia eda quīrīā bāda edabarida. Idjabā cawabisia ni abālda edacada ādjia o panāra bia unu bā

* **9:4** Exodus 4:22. † **9:4** Exodus 40:34-35. ‡ **9:4** Genesis 12:1-3.

§ **9:7** Genesis 21:12. * **9:9** Genesis 18:10,14.

bērā ātebʌrl̥ edabaria idjia trāna bērā. Nāwā cawabisia: Rebecaba mīguisoda tosia. Dji zezara dadji drōā naēnabema Isa basía. Baribʌrl̥ mañ warrarā todì naēna idjab̥a biada ni cadjiruada odi naēna Ācōrēba Rebecaa jarasia: “Dji nabemada dji tēābema j̥lwaeda baya.”[†]

¹³ Mañ carea Ācōrē Bedeade nāwā b̥l̥ b̥la: “M̥la Jacoboda quīrīāsia, mañne Esaúra unu amasia.”[‡]

¹⁴ ¿Mañebemada sāwā crīcha panl̥? ¿Ācōrēba jipa ocada crīcha panl̥ca? ¡Māwāéa!

¹⁵ Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:
M̥la quīrā djuburia quīrīā b̥l̥ ēberāda quīrā djuburiaya idjab̥a m̥la quīrīāneba careba quīrīā b̥l̥ ēberāda quīrīāneba carebaya.[§]

¹⁶ Wārāda Ācōrēba edabʌrl̥ ēberāra edacaa mañ ēberāba o b̥lda bia unu b̥l̥ bērā ni dji ēberāba māwā quīrīā b̥l̥ bērā. Ātebʌrl̥ idjia quīrā djuburia quīrīā b̥l̥dr̥ edabaria.

¹⁷ Ācōrē Bedeade idjia Egiptodebema boroa jaradada nāwā b̥l̥ b̥la:

M̥la b̥la dji boroda b̥lsia b̥l̥ mīgabi b̥l̥deba m̥l̥ b̥l̥ada unubi carea. Māwā m̥ra jūma nañ ējūāne tr̥ b̥l̥ga b̥aya.*

¹⁸ Mañba cawabi b̥la Ācōrēba abałda quīrā djuburia quīrīā b̥l̥bʌrl̥ māwā obarida idjab̥a abałda cawʌrl̥ zarea b̥l̥ quīrīā b̥l̥bʌrl̥ māwā b̥l̥barida.

¹⁹ Mañ bedea carea abałba nāwā jaraisicada: “Ācōrēba māwā obari bērā ¿cārē cārē dadjirāra

[†] **9:10-12** Genesi 25:23. [‡] **9:13** Malaquia 1:2-3. [§] **9:15** Exodus 33:19. ^{*} **9:17** Exodus 9:16.

bedeade panlana a bə? ¿Idjia dadjirā bəda quīrāca panlēca?"

20 Baribərə dji māwā bedea bəra ¿cai māwā Ācōrēa bedeai carea? Zocoba dji cadaa jaraida bəca: "Bla ¿cārē cārē māra jāwā osi?"

21 ¿Dji egoro cabariba o quīrīā bə quīrāca oiē bəca? ¿Abari egoroba zoco ewari droma careabemada, baridua ewari careabema sida oida bəēca?

22 Ara mañ quīrāca Ācōrēba o quīrīānada osia. Ēberārāba cadjirua o panə carea Ācōrēba idji quīrūbiđeba idjabə idji ləbəadəba cawa opeđa təbə uruade batabueida basia. Baribərə ādjiā cadjirua o panlra jūma droasia.

23 Māwā droasia idji biya quiru waiəla bəđebemada idjia quīrā djuburia bə ēberārāa cawabi carea. Ādjirāra idjia naēna edasia idji bia quiruđebemada erođeadamārēa.

24 Dadjirāra mañ ēberārānebemaa. Acərə judiorāa idjabə ləcərəra judiorāéa. Baribərə Ācōrēba jūma dadjirāra trəsia.

25 Ācōrēba jarađada Osea cartade nāwā bá bla:
Mā puruē bađada mā puruadə aya. Māa quīrīā
bađada puruda māa quīrīā bə puruadə aya.[†]

26 Idjabə nāwā bá bla:

Māa jarasia bārāra mā ēberārāéda.

Māwā jaradama māa bārāra mā warrarāana aya.[‡]

27-28 Idjabə Isaíaba israelerānebemada nāwā jarasia:
Israelerāra zocārā panla pusa ləbə quīrāca.
Māwāmīna ādjjirāra zocārāébe ēdrəđia

[†] **9:25** Osea 2:23. [‡] **9:26** Osea 1:10.

dadjirā Boro Ācōrēba nał ējūāne beara
isabe jūma cawa oi bērā. §

29 Idjabā mał naēna Isaíaba nāwā jarasia:
Dadjirā Boro jūma poya b̄ba dadji israelerāra
łcłrą zocai b̄lđaěbara, Sodomanebemarā,
Gomorradebemarā quīrāca ni aba biđa neě
bacasia.*

Judiorāba Crito ījānaě panłnebema

30 ¿Małba cārēda jara b̄ł? Judiorāéba jłrłdaca
basía Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea. Baribłrą
Citora ījāpedada bērā Ācōrēba ādjirāra jipa unusia.

31 Małne israelerāba Ācōrē quīrāpita jipa beadi
carea leyđeba jłrą pananamīna Ācōrēba jipa unuě
basía.

32 ¿Cārē cārēā ādjirāra jipa unuě basi? Jipa
unuě basía Crito ījāni cāyābara ādjia o panłneba
idji quīrāpita jipa beadi carea jłrą panana bērā. †
Wārāda ādjirāba Citora ījānaě basía mōgarade
tēnedrłbłda quīrāca.

33 Ācōrē Bedeade małnebemada nāwā b̄ł b̄la:
Ũrīnadua. Mła Sioł purude de oi careabema
mōgarada b̄lbłrła.‡

Mał mōgarade ēberārāra tēnedrłdapeda baedia.
Baribłrą idji ījā b̄ba idji quīrīābe ījā baěa. §

---

§ 9:27-28 Isaía 10:22,23. * 9:29 Isaía 1:9. † 9:32 Ādjia o
panłneba. Griego bedeade łcłrą cartade nāwā b̄ł b̄la: “Ācōrēba
Moisea diada ley ījā o panłneba.” ‡ 9:33 Sioł purura idjabā
Jerusaleñ abadaa. § 9:33 Idji quīrīābe ījā baěa. Griego bedeade
b̄ł b̄la: “Peraěa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6.

10

¹ Djabarā, māa sodeba quīrīā bla Ācōrēba israel-erārā ēdrā edaida. Mañ carea māa Ācōrēa iwidi babaria.

² Māa jaraya ādjirāba Ācōrēra wārāda ēpē quīrīā panla. Māwāmīna Ācōrēba quīrīā blādebemada aī crīcha panla.

³ Ācōrēba sāwā ēberārā jipa unubarida ādjirāba cawadacaa. Mañda igaradapeda ara ādjia o panneba jlrā panla Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea.

⁴ Bariblrl Crito ījābldara Ācōrēba jipa unubaria. Mañ bērā ley ījā o panneba jipa beadi carea waa jlrldiē panla.

⁵ Moiseba bāsia sāwā ēberārāra Ācōrēba diada leydeba poya jipa beadida. Nāwā bāsia: “Ēberāba nañ leyba jara blra ījā o bāiblrl, zocai baya.”*

⁶ Bariblrl Crito ījābldara Ācōrēba jipa unubaria. Mañ ēberāba jarabaria: “Bla sode crīcharādua abālda bajānaa wāida blada Crito nañ dudaa zebi carea.

⁷ Crīcharādua abālda beudarā panabadamaa wāida blada Crito īrēbabī carea.”

⁸ Bariblrl Ācōrē Bedeade nāwā blā bāa: “Bla Ācōrē bedeara cawaicha blā.[†] Bla iteba idji bedeara jaraida blā idjabā bla sodeba ījāida blā.[‡] Idji bedeara daiba nāwā jaradia panla jūmarāba ījānamārēā:

⁹ blā iteba Jesura jūmarā Boroada aiblrl, idjabā Ācōrēba idjira īrēbabisida bla sodeba ījāiblrl,

---

* **10:5** Levítico 18:5. † **10:8** Bla Ācōrē bedeara cawaicha bla. Griego bedeade nāwā blā bāa: “Idji bedeara bla caita blā.” ‡ **10:8** Deuteronomio 30:14.

Ācōrēba ēdrʌ edaya.

10 Wārāda aþaþba sodeba ïjāibʌrʌ, Ācōrēba jiþa unuya. Iteba Jesura jūmarā Boroaða aibʌrʌ Ācōrēba ēdrʌ edaya.

11 Ācōrē Bedeade nāwā bʌl bʌla: “Idji ïjā bʌba idji quïrñābe ïjā þaëa.”§

12 Ācōrēra jūmarā Boro bērā judiorāra, judiorāé siða aþarica obaria. Idjía quïrā djuburia iwidibʌdara bio carebabaria.

13 Ācōrē Bedeade nāwā bʌl bʌla: “Dadjirā Boro Ācōrēa quïrā djuburia iwidibʌdara jūma ēdrʌ edaya.”*

14 Baribʌrʌ ëberärāba waði dadjurā Boro Jesucrito ïjānaë panne ðsāwā idjía quïrā djuburiada iwididi? Idjidebemada waði ûrïnaë panne ðsāwā ïjāni? Idjaba ni aþaþba ãdjía jaradiade wāébʌrʌ ðsāwā idjidebemada ûrïni?

15 Ācōrēba ni aþaþda diabueébʌrʌ, ðsāwā jaradiade wāni? Ācōrē Bedeade nāwā bʌl bʌla: “Bedeabia jarade zebʌdara bio bia þeaa.”†

16 Baribʌrʌ jūma judiorāba bedea bia Critodebemada ïjānaë basía. Isaía cartade nāwā bʌl bʌla: “Mʌ Boro, daiba jarapedadara ðcaiba ïjāsi?”‡

17 Wārāda ëberärāba Critodebemada naãrā ûrïnidá panla poya ïjāni carea.§

§ **10:11** *Idji quïrñābe ïjā þaëa.* Griego bedeade bʌl bʌla: “Peraëa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. * **10:13** Joel 2:32. † **10:15** Griego bedeade nāwā bʌl bʌla: “Bedeabia jarade zebʌda jírûra bio bia quedea.” Isaía 52:7. Griego bedeade ðcʌrʌ cartade bʌl bʌla: “Necai þai bedea jarade zebʌdara.” ‡ **10:16** Isaía 53:1. § **10:17** *Critodebema.* Griego bedeade ðcʌrʌ cartade bʌl bʌla “Ācōrē Bedea.”

18 Bariblrl m̄la iwiðiya: ¿Judiorāba mañ bedeara ūrīnaē basica? Wārāda ūrīsiðaa. Ācōrē Bedeade nāwā bá b̄la:

Idjidebemada jūma nañ eñūane jarasidaa. Mañ bedeara t̄mæeda jara wāsidaa.*

19 M̄la wayacusa iwiðiya: ¿judiorāba mañ bedeara cawaðaca basica? Māe, cawasiðaa judiorāeba cawapedada quīrāca. Mañ carea Moiseba Ācōrēneba judiorāa naärā jarasia:

M̄la edadaē puru careba b̄ldeba m̄la bārāra ji-waïda b̄uya m̄da quīrīnamārēä.

M̄l adua b̄ada puru careba b̄ldeba m̄la bārāra quīrūbigaya m̄da quīrīnamārēä.†

20 Idjabā Isaíaba Ācōrēneba ne wayaa neñ nāwā jarasia:

M̄l j̄rlædaē pananaba m̄ra unusidaa. M̄nebema iwiðidaē pananarāa ara m̄ldjidebemada cawabisia.‡

21 Bariblrl israelerānebemada Isaíaba Ācōrēneba nāwā jarasia:

Ewariza m̄la j̄wa wabadjia ëberārā c̄lwrl zarea b̄ea, m̄l ïjāé b̄eara m̄maa zedamārēä.§

11

Lcwl judiorāba Crito ïjāpedada

1 Mañ carea m̄la nañda iwiðiya: ¿Ācōrēba israelerā idji ëberārāda igarasica? ¡Māwāéa! M̄da israelerānebemaa, Abrahañ ëberārānebemaa, Ben-jamiñneba yõnaa.

---

* **10:18** Salmo 19:4.   † **10:19** Deuteronomio 32:21.   ‡ **10:20**
Isaía 65:1.   § **10:21** Isaía 65:2.

2 Ācōrēba naēna israelerāra edasia idji puruda bāmārēā. Mañ bērā ādjirāra igaraē bāla. Bārāba Ācōrē Bedeade Elādebema bādada cawa panla. Eliaba Ācōrēa israelerāra nāwā biē jarasia.

3 “Māl Boro, bādeba bedeabadarāda jūma que-nasidaa idjabā bāla animarā babue diabadada jūma ārīsidaa. Ababe mādrā bāla, baribārā mā sida beadi carea jārla panla.”*

4 Mañne Ācōrēba nāwā panusia: “Māa siete mil ēberārāda mā itea waga ero bāla. Ādjirāra Baal quīrāpita chīrāborode bārru cōbeadacaa.”†

5 Ara mañ quīrāca nañ ewaride bida Ācōrēba idji biadeba dai judiorāda zocārāébe edasia idjiderāda bēadāmārēā.

6 Māwā Ācōrēba idji biadeba edasibārā, daiba o panla carea edaē basía. Daiba o panla carea edadabara, māwāra idji biadeba edaē bacasia.

7 ¿Mañnebemada sāwā crīcha panla? Israelerāba Ācōrē quīrāpita jipa bēadi carea jārla pananamīna jipa bēadaē basía. Baribārā israelerā zocārāé panla ba ījāsidaa, Ācōrēba edada bērā. Ādjirāda Ācōrēba jipa unusia. Waabemarāba ījā quīrīānaē basía.

8 Ācōrē Bedeade nāwā bāla:
Ācōrēba ādjirā crīchara bāsia poya cawarānamārēā,
ādji dauba ununara poya cawarānamārēā,
idjabā ādji cāwārāba ūrīnara poya cawarānamārēā.
Ādjirāra wađibida ara māwā panla.‡

---

* **11:3** 1 Reye 19:10,14. † **11:4** 1 Reye 19:18. ‡ **11:8** Isaía 29:10.

9 Idjabā judiorā boro Daviba mañgʌdebemada Ācōrēa jarasia:

Ādjirā bia ne cobʌda carea idu crīchabidua bʌla cawa oēda.

Māwā āduþa cūrūgadía animarā jidabadaðe edaa þaeþʌda quīrāca. Mañne ādjirāra cawa odua.

10 Ādjirāra dauberrea þea quīrāca bʌlðua ādjia unu panʌra cawarānamārēä. Idjabā ewariza bia mīgabidua. §

Ācōrēba judiorāé ëdrʌ edada

11 Nañda mλa iwiðiya: „judiorāba Critora igarasida bērā abeda waa Ācōrē ume poya bia þeadaðca?* ¡Māwāéa! Āteþʌrʌ Crito igarapedada bērā Ācōrēba judiorāéda ëdrʌ edabaria. Māwā judiorāra jiwaða þeadapeda idjida quīrīñia.

12 Judiorāba Crito igarapedada bērā ādjirā cāyābara Ācōrēba jūma nañ ëjūñebema judiorāéra bio careba bʌla. Mañ bērā judiorā wayacusa Ācōrē ume bia paneþʌda ewaride „Ācōrēba jūmarāda biara carebaðca?

13 Mλa judiorāéa ne jaraya. Ācōrēba mλra bārāmaa diabuesia jaradia þamārēä. Mañda mλa jūma jipa o quīrīñ bʌla.

14 Mλa judiorāéa jaradia bʌlðeba quīrīñ bʌla mλ ēberārā judiorā bida mañ bedeara ūrī quīrīñida jiwaða panʌ quīrāca. Māwā Ācōrēba ādjirāra ðcʌrʌ ëdrʌ edaya.

§ **11:10** Bia mīgabidua. Griego bedeade nāwā bʌla: “Ādji ēcarrara jūrēä bʌlðua.” Salmo 69:22-23. * **11:11** Griego bedeade nāwā bʌla: “Judiorāra tēnedrʌdapeda abeda þaesidaca?”

15 Ācōrēba judiorāra igarada bērā Ȑcʌrl nał ējūānebemarāra idji ume bia bʌsia. Mał bērā Ācōrēba judiorā wayacusa bia edabʌrlde Ȑcārēda sāwāi? Ādjirā sida beudarā quīrāca pananada Ācōrē ume zocai b̄eadia.

16 Trigo naārā ewabʌdade pañda ocuadapeda mał pañnebemada Ācōrēa abā diadibʌrl, waabema pał sida Ācōrēna. Ara mał quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōā naēnabemarāda idjide bāda bērā. Idjabā bacuru carrada bia bʌlbʌrl, dji j̄wate sida bia b̄eaa. Ara mał quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōā naēnabemarāda idjide bāda bērā.

17 Ȑcʌrl judiorāra Ācōrēnebemada jīga panesidaa olivo bacuru j̄wate tētacuada quīrāca. Bārā judiorāéra Ācōrē neě panesidaa olivo bacuru iduba mēā warida quīrāca. Baribʌrl Ȑcʌrl bārā judiorāéra Ȑcʌrl judiorā cacuabari Ācōrē ēberārāda panesidaa iduba mēā warida olivo bacuru j̄watera dji tētacuada cara bʌcuada quīrāca. Māwā idira Ācōrēba bārā sida careba b̄la judiorā careba b̄ada quīrāca.[†]

18 Baribʌrl cr̄charānadua bārā judiorāéra judiorā cāyābara Ācōrē quīrāpita biara b̄eada. Quīrānebadadua bārāra dji carrađeba zocai panʌda. Dji carrara bārāneba zocai b̄eā.

19 Āibērā bārā judiorāéra cr̄chađisicada Ācōrēba judiorāra igarasida bārāda ādjirā cacuabari edai

---

[†] **11:17** Ācōrēba bārā sida careba b̄la judiorā careba b̄ada quīrāca. Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Bārā sida bacuru ba dji carrađeba ze b̄lđeba bia panʌa.”

carea.

20 Wārāda māwā b̄la. Barib̄rl̄ Ācōrēba ādjirāra igarasia Critoda ījāpedadaē bērā. Mañbe bārāda edasia Critoda ījāpedadaē bērā. Mañ carea bārāra judiorā cāyābara biara beada cr̄charānadua, āteb̄rl̄ Ācōrēra waya pananadua.

21 Judiorāba ījānaē panla carea Ācōrēba ādjirāra igarasia bacuru j̄lwate tētacuab̄rl̄ quīrāca. Ara mañ quīrāca bārā judiorāēba ījānaēb̄rl̄, Ācōrēba bārā sida igaraya.

22 Bio cr̄chadadua sāwā Ācōrēba idji biadeba carebabarida idjab̄a sāwā cawa obarida. Judiorāba ījāpedadaē bērā Ācōrēba cawa opeda ādjirāra igarasia. Mañne bārā judiorāéra idji biadeba careba b̄la idjab̄a careba b̄aya. Barib̄rl̄ mañneba pananida panla. Bārāba ījāpananaēb̄rl̄, Ācōrēba bārā sida cawa opeda igaraya bacuru j̄lwate tētacuab̄rl̄ quīrāca.

23 Idjab̄a judiorā Crito ījānaē pananaba ījānib̄rl̄, Ācōrēba ādjirāra wayacusa bia edaya dji j̄lwate tētadade wayacusa cara b̄l̄b̄rl̄ quīrāca. Idji b̄l̄adadeba māwā poya oya.

24 Wārāda bārā judiorāéra olivo bacuru iduba mēä warida quīrāca panasidaa. Ācōrēba mañ bacurudebemada tētacuapeda olivo bacuru uđadē cara b̄l̄cuasia. Māwā baiē b̄l̄mīna Ācōrēba osia. Mañ bērā ɻjudiorāra wayacusa poya edaēca dji uđa bacuru j̄lwatera wayacusa cara b̄l̄cuab̄rl̄ quīrāca?

Ācōrēba jūma israelerā ēdr̄a edaidebema

25 Djabarā, mña quīrīā bla Ācōrēba naēna cawabiē bādada bārāba cawađida. Māwā judiorā cāyābara biara beada crīchadaēa. Ācōrēba naēna cawabiē bādara nałgla: zocārā judiorāda cawalra zarea panesidaa idjađa cawalra zarea panenia abā jūma dji Crito ījānida panjudiorāéba ījābādadaa.

26 Māwānacarea Israel purura Ācōrēba jūma ēdrā edaya. Ācōrē Bedeade nāwā blā blā:

Dadjirā Ēdrā Edabarira Sioñ purudeba zeya.[‡]

Idjia Jacobodeba yōpedadarāba cadjurua opedadara jūma quīrādoaya.

27 Mña ādjirā ume bedea bādara oya. Ādjia cadjurua opedadara quīrādoaya. §

28 Judiorāba bedea bia Jesudebemada igara panjudiorāéra Ācōrē ēberārāda poya beadia. Bariblra Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada bērā wāđibida quīrīā blā.

29 Wārāda Ācōrēba diađara jārīcaa. Idjia trñnara igaracaa.

30 Bārā judiorāéba naēna Ācōrēra ījānaca basía. Bariblra judiorāba ījānaě panjudiorāda idira Ācōrēba bārāra quīrā djuburia blā.

31 Ādjirāba idira ījānacaa nocoarebema ewaride Ācōrēba quīrā djuburiamārēā bārā judiorāé quīrā djuburia blā quīrāca.

32 Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda cawalra zarea beadamārēā. Māwā jūmarāda quīrā djuburiaya.

[‡] **11:26** Sioñ purura idjađa Jerusaleñ abadaa.   § **11:27** Isaía 59:20-21; 27:9.

³³ Ācōrēra bio ne cawa b̄la idjaba crīcha cawa b̄la. Idjia oi crīcha b̄lra ni abalba poya cawadaēa. Idjia o b̄la sida poya cawadaēa.

³⁴ ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa b̄la? ¿Caiba idjía crīchada jaradiabari?

³⁵ ¿Caiba Ācōrēa ne diasi jēda diamārēā?

³⁶ Ācōrēb̄lra ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba b̄la idjaba idji itea b̄la.

Dadjirāba ewariza idjía bia bedeadida panla. Bia b̄la māwā baidā.

12

Ācōrē itea beadadua

¹ Mañba djabarā, Ācōrēba bārāra quīrā djuburiada bērā, mā bārāa bedea djuburiaya ara bādjida Ācōrēa diađamārēā. Idji itea bia beadadua bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji itea bia odia.

² Nañ ējūñebemarāba quīrīā panla quīrāca nībarānadua, āteb̄lra crīcha djiwidi Ācōrēba dia b̄ldeba jipa nībadadua. Māwā Ācōrēba quīrīā b̄lra bārāba cawadia. Jūma idjia quīrīā b̄lra bia b̄la, jipa b̄la, idjaba idjia bia unu b̄la.

³ Ācōrēba idji biadeba māra b̄lsia idji itea ne o b̄amārēā. Mañ bērā mā bārāa nañda jaraya: ni abalba crīchaiē b̄la ara idjida dji dromaara b̄lada. Bārāba Critora ījāpedada bērā Ācōrēba bādjiza awara awara diasia ne odamārēā. Mañ bērā idjia diađa quīrāca bādjia o panlnebemada jipa crīchadadua.

4 Dadji cacuara aba bəmīna dadji cacuade zocārā eropanla, jəwada, jīrūda, boroda, ne jūmaa. Baribərla dadji cacuade beaba abarida odacaa.

5 Ara mañ quīrāca dadjirāra zocārā panəmīna, Crito ume panə bērā cacua aba bə quīrāca panla. Māwā dadjirā jūmarāda cacua abəlde ābaa panla.

6 Ācōrēba idji biadeba dadjirāza ne odamārēā awara awara diasia. Idjia ȳclrla diasia idjideba bedeadamārēā. Māwā diasibrla, ȳdjia wārāda īā panneba māwā bedeadida panla.

7 Idjia ȳclrla diasia djārā carebadamārēā. Māwā diasibrla, djārāra carebadida panla. Idjia ȳclrla diasia idji bedeada jaradiadamārēā. Māwā diasibrla, idji beeđeara jaradiadida panla.

8 Idjia ȳclrla diasia djabarā careba panneba biara īānamārēā. Māwā diasibrla, djabarāra carebadida panla biara īānamārēā. ȳclrla diasia ne dia panneba djārā carebadamārēā. Māwā diasibrla, sobiadeba diađida panla. ȳclrla diasia djabarā boroda beadamārēā. Māwā diasibrla, quīrācuita jipa o beđida panla. Idjabə ȳclrla diasia djārā quīrā djuburiadamārēā. Māwā diasibrla, bəsridađeba quīrā djuburiadida panla.

9 Sodeba dji quīrīābea beđadua. Jūma cadjiruara igaradadua. Biadrə ēpēnadua.

10 Wārā quīrīābea dji quīrīā beđadua. Crīcha biadeba dji waya beđadua idjabə djārāda biara crīchadadua.

11 Coa bearānadua, ātebərla zoquea beđadua. Dadjirā Boro Jesuba quīrīā bərla sodeba jūma odadua.

12 Ācōrēneba ne edađida cawa panə bērā bəsrida beđadua. Bia mīga panne droadadua. Ewariza

Ãcõrëa iwididadua.

¹³ Æcõrë ëberãrã dji ne neë quedeara carebadadua. Bãrã dede zebãdara bia edadadua.

¹⁴ Bãrã bië odi carea ëpë bearãa bia jaraðadua. Wäräda biyabãrla jaraðadua. Bië beadida jararänadua.

¹⁵ Þasrida bea ume þasrida beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua.

¹⁶ Jümarã ume bia beadadua. Djärã cäyäbara biara beada crïcharänadua, ätebãrla mïä djuburi quedea ume bia beadadua. Crïcharänadua bãrãba djärã cäyäbara biara cawa panða.

¹⁷ Aþalba bãrãda bië oibãrla, aþari quïräca oränadua. Jümarã quïräpita biada odadua.

¹⁸ Bãrãareba jørgadua jümarã ume necai panani carea.

¹⁹ Djabarã, aþalba bãrãda bië osira aþarica bië oränadua. Ätebãrla iduaribidadua Æcõrëba cawa omärëä. Æcõrë Bedeade nãwã bá bþa: "Mlãbãrla cadjirua o þeara cawa oya. Mlãbãrla cawa oya ädja cadjirua opedada quïräca."*

²⁰ Idjabã Æcõrë Bedeade nãwã bá bþa: "Bá dji quïrûda jarra bþde ne cobidua. Opichia bþde baido diadua. Mãwã oibãrla, idjira bio peraya."†

²¹ Aþalba bãrãda bië o þaibãrla aþarica oränadua. Ätebãrla bia odadua idjira perapeda idjia bië o þura idu bþmärëä.‡

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nãwã bá bþa: "Tþbãdaua idji boro ñrã bþya." Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nãwã bá bþa: "Cadjirúa idu poyabirãdua, ätebãrla bþa bia o bþdeba cadjiruara poyadua."

13

Dji bororā j₄waeda b̄eadadua

¹ Jūmarāda nañ ējūānebema bororā j₄waeda b̄eadida panla Ācōrēba b₄l̄da b̄erā. Neēa Ācōrēba b₄l̄daēra.

² Mañ b̄erā nañ ējūānebema bororā igara b₄l̄ba Ācōrēba b₄l̄dada igara b₄la. Dji māwā igara b̄eara ādji boroba cawa oya.

³ Wārāda jipa o b̄eaba ādji boroba cawa oida wayadacaa, āteb₄l̄g₄ cadjirua o b̄eab₄l̄g₄ wayabadaa. Mañ b̄erā bārā bororā ume ne wayaa neē ba quīrīā panb₄l̄g₄, biada ođadua ādjia bia ununamārēā.

⁴ Wārāda bārā bororāra Ācōrēba idji nezocarā quīrāca b₄lsia bārāda carebađamārēā. Barib₄l̄g₄ bārāba cadjiruada odib₄l̄g₄, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panla b̄erā.* Ādjira Ācōrē nezocarā quīrāca panla cadjirua o b̄eara cawa ođi carea.

⁵ Mañ b̄erā bārāra nañ ējūānebema bororā j₄waeda b̄eadida panla cawa orānamārēā. Mañ awara ādjirā j₄waeda b̄eadida panla, cawa panla b̄erā māwā b̄airā jipa b₄l̄da.

⁶ Mañ carea bārāba parata diađida panla bārā bororāa diabadaa. Jūma dadjirā druara ādjide b₄l̄ b̄erā idjabā ādjirāra Ācōrē nezocarā quīrāca panla b̄erā, bārāba mañ paratara diađida panla.

⁷ Jūmarāa diađadua bārāba ādjiza diađida panla quīrāca. Bārā bororāa parata diađida panla

* **13:4** *Wārāda bio cawa odida panla.* Griego bedeade nāwā b₄l̄ b₄la: “Necora idji quīrīabe erođacaa.”

diadadua. Bārāba wayadida panλra wayadadua. Bārāba bia jaradida panλra bia jaradadua.

⁸ Bārāba diai bara panλbλrl, jēda diadāe bearānadua. Ababe dji quīrīā bλeadadua. Djārā quīrīā bλba jūma Ācōrēba Moisea diadā leyra ījā o bλa.

⁹ Maλ leyba jara bλa: “Daunemarādua, mīā bearādua, ne drλarādua, djārāba ero**θ**lra awuarādua.”[†] Maλra idjabā jūma maλ leyba jara bλ sida naλ crλcha abalba jūma jara bλa: “Djārāra quīrīādua ara bλdji quīrīā bλ quīrāca.”[‡]

¹⁰ Quīrīā ero**θ**lba djārāra biē ocaa. Djārā quīrīā bλde jūma Ācōrēba Moisea diadā leyra ījā o bλa.

¹¹ Jūma maλgλra o pananadua cawa panλ bērā naλ ewarira sāwā bλda. Arλmanadua. Waa cāi bearānadua. Dadjirā naλ ējūā cadjiruadēbema ēdrλdi ewarira caitaara bλa dadjia naλrā ījāpedāda cāyābara.

¹² Naλ ewari cadjiruara jōbodoa diamasi nūmanada ñnadrlbodo quīrāca. Maλ bērā dadjirāba cadjiruada idu bλdapēda biada odida panλa. Māwā dadjirāra cadjiruadēbemada jūma jūātrλ bλeadia sordaoba jūātrλbariba idji cacua jūātrλ ero**θ**l quīrāca.

¹³ Dadjirāra quīrīipa nλbadida panλa ãsa nλbabada quīrāca. Bλsrida obadade beu nλbadie panλa, auduada o nλbadie panλa, caicaya bλadie panλa, idjabā djārāba ero**θ**l carea biē crλchadiē panλa.

¹⁴ Ātebλrl dadjirā Boro Jesucrito nλbadā quīrāca nλbadadua. Naλ djaraba cadjirua o quīrīā bλra iduaribirānadua.

[†] **13:9** Exodo 20:13-15,17. [‡] **13:9** Levitico 19:18.

14

Djabarā biē jaradiē panλ

¹ Djaba abalba dadjia Jesucrito ījā panλnebemada wadi bio adua bλbλrλ, idjira bia edadadua. Baribλrλ idjia adua bλdεbema carea idji ume caicayarānadua.

² Mλa nañda jara bλa: λcλrλ djabarāba cawa panλa ne jūmada codida panλda. Baribλrλ λcλrλ djabarāba dadjia Jesucrito ījā panλnebemada wadi bio adua panλ bērā crīcha panλa ababe néuđebemada codida panλda.

³ Baribλrλ ne jūma cobariba ne jūma cocada igaraiē bλa. Idjabā ne jūma cocaba ne jūma cobarida biē jaraiē bλa, umena Ācōrēba edada bērā.

⁴ ¿Bλra cai māwā djārā nezocada biē jarai carea? Idji borobλrλ jaraya bia o bλda wa biē o bλda. Baribλrλ dadjirā Boro Ācōrēba jaraya jūma idji nezocarāba bia o panλda, idji λbλadeba careba bλ bērā bia o pananamārēā.

⁵ Idjabā λcλrλ djabarāba crīcha panλa λcλrλ ewarira ewari dromada. λcλrλ djabarāba crīcha panλa ewarira jūmaena abarida. Baribλrλ ādjiza sodeba crīcha panλ quīrāca ođida panλa.

⁶ Ewari droma waga bλba dadjirā Boro Ācōrē itea māwā o bλa.* Ne jūma cobariba māwā cobaria dadjirā Boro Ācōrēra waya bλ bērā. Mał carea ne cobλrλde idjia Ācōrēa bia bλada abaria. Idjabā ne jūma cocaba māwā cocaa dadjirā Boro Ācōrēra

* **14:6** Griego bedeade λcλrλ cartade nał sida bλ bλa: “Ewari droma wagaē bλba māwā o bλa dadjirā Boro Ācōrē itea.”

waya b^λ bērā. Maλ carea ne cob^λr^λde idjia bida Ācōrēa bia b^λaada abaria.

⁷ Ni ab^λda ara idji itea zocai b^λea. Idjab^λa ni ab^λda ara idji itea beuēa.

⁸ Zocai pan^λne dadjirā Boro Ācōrē itea zocai pan^λa. Idjab^λa beusidara dadjirā Boro Ācōrē itea beudia. Māwā zocai pan^λne wa beub^λdade bida dadjirā Boro Ācōrēnea.

⁹ Critora beusia beudarā Boro bai carea. Idjab^λa ārēbasia zocai b^λa Boro bai carea.

¹⁰ Maλ bērā ¿cārē cārēā b^λ djabada biē jara b^λ? ¿Cārē cārēā idjira igara b^λ? Jūma dadjirā Ācōrē quīrāpita panania dadjiza opedadara cawa omārēā.[†]

¹¹ Ācōrē Bedeade nāwā b^λ b^λa:
Dadjirā Boroba nāwā jara b^λa: māra wārāda zocai b^λ bērā wārāneba jaraya jūmarāda
mā quīrāpita chīrāborodē cobeadida mā bia bedeadi carea.

Idjab^λa jūmarāba jaradia māra Ācōrēda.[‡]

¹² Wārāda dadjiza opedadara Ācōrēa jūma jaradia.

¹³ Maλ bērā djārāba o b^λ carea waa biē bedeadiē pan^λa. Āteb^λra sodeba nāwā crīchadida pan^λa: dadjia o pan^λneba djaba ab^λda cadjiruadē baebidib^λra, biara b^λa odaēda.

¹⁴ Māra dadjirā Boro Jesucrito ume b^λ bērā wārāda cawa b^λa ni ab^λ djicoda cadjirua b^λeda. Barib^λra ab^λba baridua djico coida cadjiruada crīchaib^λra, mañg^λra cocara b^λa.

[†] **14:10** Ācōrē. Griego bedeade Ἄστρα cartade “Crito” b^λ b^λa.

[‡] **14:11** Isaía 45:23.

15 Bla co bʌdeba bʌ djabada idji sode biĕ ɓeibʌrʌ, bʌra quīrīneba nīéa. Bla co bʌdeba bʌ djaba crīchara ārīrādua Critora idji carea beuda bērā.

16 Bärāba o panʌra biada cawa panʌ. Baribʌrʌ djärāba małda biĕ jaradibʌrʌ, orānadua biĕ bedearānamārēā.

17 Ācōrēba pe erobʌdebemarāa jaracaa cārēda codida panʌda idjaba cārēda dodida panʌda. Ātebʌrʌ quīrīā bla ādjirāba idji Jauredeba jipa o pananida, necai pananida, idjaba bʌsrida pananida.

18 Crito māwā ũpē ɓeara Ācōrēba bia unu bla. Ěberārā biđa bia unubadaa.

19 Mał carea jʌrlđida panʌ djabarā ume necai ɓeadi carea. Māwā dji careba panania biara ījāni carea.

20 Bärāba co panʌneba Ācōrēba djärā sode odara ārīrānadua. Wärāda Ācōrē quīrāpita jūma djicora bia bla. Baribʌrʌ biĕ bla dadjia co panʌneba dewaraʌda cadjiruade ɓaebidida.

21 Biara bla nedjara coěda, uva ɓa doěda, wa ni cārē sida oěda bʌ djabara cadjiruade ɓaebi amaaba.

22 Bla ne jūmada coida bʌda crīcha bʌbʌrʌ, wa ne jūmada cocara bʌda crīcha bʌbʌrʌ, ababe bʌbabʌrʌ Ācōrē ume bʌ crīchara cawaida bla. Bla crīcha bʌ quīrāca djärāa ògo crīchabirādua. Wärāda dadjia o panʌ carea dadji sode biĕ crīchadaĕbʌrʌ, bio bʌsrida panania.

23 Baribʌrʌ abalba nāwā crīchaisicada: “Āibērā nałgʌra cocara bla.” Dji māwā crīcha bla małda coibʌrʌ, idji sode biĕ ɓeya, biĕ o bʌda crīcha bʌ

bērā. Wārāda abālba o bāra āibērā jipa bāeda crīchaibārla, cadjiruada o bāla.

15

Djārāra carebadadua bia pananamārēā

¹ Dadjia ījā bādebema bio cawa bēaba mācua adua quedeara carebadida panla. Ababe dadjia quīrīā panla odīē panla.

² Ātebārla djārāba quīrīā panādrā odida panla ādjida bia bēadamārēā idjabā biara ījānamārēā.

³ Wārāda Crito bida ara idjia quīrīā bāra oē basía, ātebārla Ācōrē Bedeade bāl bāl quīrāca māwāsia. Nāwā bāl bāla: “Ācōrē, ādjirāba bāl biē jarasidaē mā siđa biē jarasidaa.”*

⁴ Ne jūma Ācōrē Bedeade bādara dadjirāa jaradiai carea bāla. Dadjirāra sobiabibaria idjabā carebabaria jūma droadamārēā. Māwā dadjirāba wārāda cawa panla Ācōrē ume ewariza bia pananida.

⁵ Ācōrēba dadjirāra sobiabibaria idjabā carebabaria jūma droadamārēā. Māa quīrīā bāla ara mał Ācōrēba bārāra careba bāida abarica crīchādamārēā Jesucritoba quīrīā bāl quīrāca.

⁶ Māwā bārāba dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ābaa bia bedea panania.

Bedeia bia Critodebema judiorāé itea bida bāla

⁷ Critoba bārā bia edada quīrāca dji bia edadadua. Mał unubādade ēberārāba Ācōrēa bia bedeadia.

---

* **15:3** Salmo 69:9.

8 Mλa jaraya: Critora zesia dai judiorā carebai carea. Māwā Ācōrēba judiorā drōā naēnabemarā ume bedea bλdara Jesucritoba osia. Mañba unubisia Ācōrēra wārāda bedea aba bλda.

9 Idjabā Critora zesia judiorāéba Ācōrēa bia bedeadamārēā ādjirāra quīrā djuburiada bērā. Mañnebemada Ācōrē Bedeade nāwā bá bλa: Mλa bλda judiorāé tāēna bia jaraya. Mλa bλa bia jara trñāya.[†]

10 Idjabā nāwā bá bλa:

Bārā judiorāé, Ācōrē puru ume bλsridadadua.[‡]

11 Idjabā nāwā bá bλa:

Jūma bārā judiorāé, dadjirā Boro Ācōrēa bia bedeadadua.

Jūma puru bēa, idjía bia bedeadadua.[§]

12 Idjabā Isaíaba idji cartade nāwā bλsia:

Jesédeba aba zeya.* Mañgʌra jūma puru bēa Boroda bēya.

Israelerāéba idjira ījānia ne jūma bia ādjia jλā panʌra diamārēā.[†]

13 Ne jūma bia dadjia jλā panʌra Ācōrēba diaya. Bārāba idjida ījā panʌ bērā mλa quīrīā bλa idjia bārāra bio bλsridabida idjabā necai bλida. Māwā Ācōrē Jaure λbλadeba bārāba biara cawadia ne jūma bia dadjia jλā panʌra wārāda edadida.

Pauloba judiorāéa jaradiabaria

[†] **15:9** Daviba māwā bλsia Salmo 18:49de.

[‡] **15:10**

Deuteronomio 32:43.

[§] **15:11** Salmo 117:1.

* **15:12**

Jesé. Jeséra judiorā boro Davi zeza basía. Λcʌrʌ cartade Jeséra Isaí abadaa. [†] **15:12** Isaía 11:10.

14 Djabarā, mλa cawa bλa bārāba biada wārāda o panλda idjabā bio cawa panλ bērā poya dji jara-dadiada.

15-16 Māwāmīna naλ cartade mλa ūcλrλ crīchada ebuda bλsia bārāba quīrādoarānamārēā. Māwā bλsia Ācōrēba idji biadeba mλra bλda bērā ju-diorāé tāēna Jesucrito nezocada bāmārēā. Maλ bērā bedea bia Ācōrēnebemada ūdjirāa jaradia bλa. Ījāsidara sacerdoteba animarā babue diabλrλ quīrāca mλa ūdjirāra Ācōrēa dia bλa bia unumārēā. Maλne Ācōrē Jaureba ūdjirāra Ācōrē itea bia bλya.

17 Jesucrito ume bλ bērā mλa Ācōrē itea o bλ carea bio bλsrida bλa.

18-19 Baribλrλ ara mādjidebemada ni maārī bida bia bedeaēa. Ababe Critoba mλneba odadebemada bia bedeaya. Wārāda mλneba Critoba carebasia judiorāéba Ācōrēra ījānamārēā. Mλa jaradia bλdeba, o bλdeba, ne ununaca o bλdeba bida māwā carebasia. Mλa Ācōrē Jaure λbλadeba jūma maλgλra osia. Jerusaleñneba abā Ilirico druađaa bedea bia Critođebemada mλa jūma jaradiaida bādama jaradasia.

20 Wārāda bedea bia Critođebemada mλa jaradia quīrīā bλa wadi ūrīnacama. Dewaraλba jaradia bλma mλa jaradia quīrīāea.

21 Māwā mλa Ācōrē Bedeade bλ bλ quīrāca o bλa. Nāwā bλ bλa:
Idjidebema jaradaca badama ēberārāba ūrīnia. Id-jidebema ūrīnaca badaba cawadia.‡

Paulo Romanaa wāida crīchada

---

‡ **15:21** Isaía 52:15.

22 Mał carea bərima zocārā măra bārāmaa wā quīrīā bəmīna poya wāé bəla.

23-24 Baribərə namara jūma jaradiada bērā ara nama caitara neěa sāma Critodebema jaradiaida. Małba măra España druadaa wāida crīcha bəla. Wābərəde bārāma wibariya. Māwā crīcha bəla dārābərə bērā bārā acāde wā quīrīā bəda. Bārā ume dārā bəsridadacarea aibērā bārāba poya carebadisicada mă bia wāmārēā.

25 Baribərə ara nawena măra Jerusaleñnaa wāya paratada Ācōrē ēberārā diai carea.

26 Mał paratara djabarā Macedonia druadēbemarāba, Acaya druadēbemarā bida bəsrida jərə pesidaa Ācōrē ēberārā Jerusaleñebema dji ne neě quedeara carebadi carea.

27 Mał djabarā judiorāéba bəsrida mał paratara djabarā judiorā itea jərə pesidaa. Wārāda māwā odida panasidaa judiorā diai bara panə quīrāca. Judiorāéba ne jūma bia Ācōrēnebemada judiorāneba edasida bērā, djabarā judiorā ne bia nał ējūñanebemada diadida panla.

28 Mał parata djabarā Jerusaleñebemarāa diadacarea măra España druadaa wāya. Wābərəde bārāma wibariya.

29 Măa cawa bəla bārāma jūébərəde Critoba dadjirāra bio carebaida. §

30 Djabarā, Ācōrē Jauredeba dadjirāra dji quīrīā panla. Mał bērā dadjirā Boro Jesucritođeba măa bārāa bedea djuburiaya mă careba Ācōrēa

---

§ **15:29** *Critoba.* Griego bedeade ɬcərə cartade bá bəla: “Bedeia bia Critodebemaba.”

iwidiidamārēā.

³¹ Idjía iwidiadua Judea druadebema Jesu ĩjāé beaba māra biē orānamārēā. Idjabáa iwidiadua māa parata Ācōrē ēberārā Jerusaleñnebema itea edebərəra bia edadamārēā.

³² Māwānacarea Ācōrēba quīrīāiblə, māra bārāmaa bəlsrida wāya idjabáa bārā tāēna bia ɏnāū baya.

³³ Māa quīrīā bla Ācōrē dadji necai bai diabarira jūma bārā ume baida. Bia bla māwā baida.

16

Pauloba nañ cartade jīrūare bəda

¹ Māa bārāa dadjirā djabawērā Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea purude djabarā carebabaría.*

² Dadjirā Boro trāneba bia edadadua Ācōrē ēberārāba odida panə quīrāca. Idjia ēberārāda zocārā carebasia. Mā sidā bio carebasia. Mał bērā ne jūmaneba idjira carebadadua.

³ Djabawērā Priscilaa, djaba Aquilaa bida jaradadua māa quīrīā bəda ādjira bia pananida. Ādjia mā quīrāca abarica Jesucrito trajura o panla.

⁴ Ādjira mā carebadī carea minijīchiade panasiđaa. Māa, jūma djabarā judiorāé bida ādjia bia bəada abadaa.

⁵ Idjabáa djabarā ādji dede dji jərebadarāa jaradadua māa quīrīā bəda ādjirāra bia duananida. Mā djaba bio quīrīā bə Epenetoa abari quīrāca

---

* ^{16:1} *Djabarā carebabaría.* Griego bedeade bá bla “diacono.” Pebera wērā basía. Mał carea cāpūrīā bedeade “diaconisa” jarabadaa.

jaradadua. Acaya druade idjiabʌrʌ naãrã Jesucritora ïjãsia.

⁶ Djabawẽrã Mariaa jaradadua mλa quĩrã bʌda idjira bia baida. Idjia bãrãra bio careba bʌla.

⁷ Mλ djabarã judiorã Andronicoa, Juniaa bida abari quĩrãca jaradadua. Ädjira mλ ume ãbaa preso panasidaa. Ädjidebemada Jesuba diabuedarãba bia cr̄cha panla. Mλa Crito ïjãi naẽna ädjia ïjãsidaa.

⁸ Mλ djaba Ampliatoa jaradadua mλa quĩrã bʌda idjira bia baida. Dadjirã Boro Jesucritodeba idjira bio quĩrã bʌla.

⁹ Djaba Urbanoa jaradadua mλa quĩrã bʌda idjira bia baida. Idjia dai ume ãbaa Jesucritodebemada jaradia bʌla. Djaba Estaquia bida abarica jaradadua. Idji siða mλa quĩrã bʌla.

¹⁰ Djaba Apelea jaradadua mλa quĩrã bʌda idjira bia baida. Idjia unubisia Critora wãrãda ïjã bʌla. Jūma Aristobulo ëberärãa bida abari quĩrãca jaradadua.

¹¹ Mλ djaba judio Herodioña jaradadua mλa quĩrã bʌda idjira bia baida. Narciso ëberärã dadjirã Boro ïjã bœaa jaradadua mλa quĩrã bʌda ädjrãra bia duananida.

¹² Djabawẽrã Tripenaa, Triposaa bida jaradadua mλa quĩrã bʌda ädjrãra bia pananida. Ädjia dadjirã Boro itea bia o panla. Idjaba djabawẽrã Persidáa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirã Boro itea bia o bʌla.

¹³ Djaba Rupo dadjirã Boroba edadaa, idji papaa bida jaradadua mλa quĩrã bʌda ädjrãra bia pananida. Idji papara mλ papaca bʌla.

¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegontea, Hermaa, Pa-

trobáa, Hermea, idjabāa djabarā ādjirā ume duanáa bida jaradadua mña quīrīā b̄l̄da ādjirāra bia duananida.

¹⁵ Idjabāa djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawērāa, idjabāa jūma Ācōrē ēberārā ādjirā ume duanáa bida jaradadua mña quīrīā b̄l̄da ādjirāra bia duananida.

¹⁶ Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.[†] Jūma Crito ēberārāba quīrīā panla bārāra bia duananida.

¹⁷ Djabarā, mña bārāa bedea djuburiaya quīrācuita beadamārēā. Λcλrλba djabarāa awara awara crīchabibadaa. Bārāba wārā bedea cawapedadara ādjirāba quīrā awara jaradiabadaa. Mañ ēberārā ume ābaa bearānadua.

¹⁸ Ādjirāba dadjirā Boro Jesucritoba quīrīā b̄l̄ra o panlēa, āteb̄l̄ra ādjia quīrīā panl̄dr̄a o panla. Ādji bedea biya quirudeba dji cūrūgaicha bearā cūrūgabadaa.

¹⁹ Jūmarāba cawa panla bārāba Ācōrē bedeara wārāda ījā o panl̄da. Mañ carea m̄ra b̄lsrida b̄la. Wārāda mña quīrīā b̄la bārāba biada o cawadida idjabāa cadjiruada odaēda.

²⁰ Ācōrē dadji necai bai diabariba dārāéne diaurura poyapeda bārā j̄waeda b̄lya.[‡] Mña quīrīā b̄la dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba baidā.

²¹ Djaba Timoteo m̄ ume ābaa jaradia b̄l̄ba quīrīā b̄la bārāra bia duananida. Idjabāa m̄

[†] **16:16** *Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.* Griego bedeade nāwā b̄l̄ b̄la: “Isō bia quirudeba dji bia edadadua.” [‡] **16:20** *Diaurura poyapeda bārā j̄waeda b̄lya.* Griego bedeade nāwā b̄l̄ b̄la: “Diaurura bārā j̄rū edre berrad̄gaya.”

djabarā judiorā Lucioba, Jasoñba, Sosipatero bida quīrīā panla bārāra bia duananida.

²² Māra Tercioa. Pauloba māna nañ cartara bābi bāla. Dadjirā Boro Jesucritodeba mā quīrīā bāla bārāra bia duananida.

²³ Djaba Gayo bida quīrīā bāla bārāra bia duananida. Māra idji dede bāla. Djabarā jūmarāda idji dede ābaa dji jārebadaa. Nañ purudebema parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quīrīā panla bārāra bia duananida.

²⁴ Mā quīrīā bāla dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba baida.

Pauloba Ācōrēa bia jarada

²⁵⁻²⁶ Mā bedea bia Jesucritodebemada jaradia babaria. Ara mañ bedeadeba Ācōrēba bārāra poya carebaya zarea bēadamārēā. Mañ bedeara Ācōrēba naēna cawabiē basia baribārla idira cawabisia. Idjideba bedeabadarāba mañra cartade bāsidaa. Ācōrē beucaba māwā bābsia druazabemarāba ūrīnapeda Jesucritoda ījānamārēā. Ācōrēa bia bedeadida panla.

²⁷ Idjira ababārla bāla. Ne jūmada cawa bāla. Jesucritodeba dadjirāba ewariza idjia bia bedeadida panla. Bia bāla māwā baida.

**Ãcõrẽ Bedea
New Testament in Emberá, Northern
(PM:emp:Emberá, Northern)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e